

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Akademien för hälsa, vård och välfärd

KVINNAN OCH TJÄNSTEN

En kritisk diskursanalys av det svenska rättsväsendets framställning av kvinnor som befinner sig i prostitution

ALEXANDRA ANDERSSON

Huvudområde: Socialt arbete
Nivå: Grundnivå
Högskolepoäng: 15 hp
Program: Socionomprogrammet
Kursnamn: Examensarbete inom socialt arbete
Kurskod: SAA056

Handledare: Daniel Lindberg

Seminariedatum: 2019-03-28
Betygsdatum: 2019-04-05

”Kvinnan och tjänsten”

Författare: Alexandra Andersson

Mälardalens Högskola

Akademien för hälsa, vård och välfärd

Socionomprogrammet

Examensarbete inom socialt arbete, 15 högskolepoäng

Vårtermin 2019

SAMMANFATTNING

Framställningen av kvinnor som befinner sig i prostitution har varierat över tid och rum. Denna studie ämnar undersöka hur svenskt rättsväsende framställer kvinnor i prostitution idag. I studien används en kritisk diskursanalys, inspirerad av Faircloughs tredimensionella modell, och utifrån ett teoretiskt ramverk av reifikationsteori, respektabilitetsteori samt tidigare forskning. Studiens empiriska underlag utgörs av 68 domar, publicerade år 2018 på rättsdatabasen Karnov Juridik, kvinnofridspropositionen (Prop. 1997/98:55) och en utvärdering om lagens tillämpning och effekt (SOU 2010:49).

I studien synliggörs en tudelad bild av kvinnan som tidvis osynlig och tidvis definierad utifrån prostitution. Studien synliggör hur ett marknadskursivt perspektiv genom domarna påverkar diskursen genom att fokus riktas mot den sexuella tjänsten mot ersättning, snarare än de parter som är involverade. Det kritiserade fokus som tidigare inriktades på kvinnan i prostitution ämnade lagreformen att skifta mot männen, *sexköparna*. I studien framkommer tendenser av ett fortsatt fokus på kvinnorna som befinner sig i prostitution snarare än sexköparna, som framställs som konsumenter inom ett marknadsfenomen.

Nyckelord: prostitution, sexköp, CDA, reifikation, respektabilitet, Fairclough

“The woman and the service”
Author: Alexandra Andersson
Mälardalen University
School of Health, Care and Social Welfare
The Social Work Program
Thesis in Social Work, 15 credits
Spring term 2019

ABSTRACT

The representation of women in prostitution varies over time and space. This study aims to make visible how women in prostitution are being represented in the Swedish judicial system today. The study uses a critical discourse analysis, inspired by Fairclough's three-dimensional model, and is based on a theoretical framework of reification theory, theory of respectability and previous research. The study analyzes 68 court verdicts, published in 2018 on the legal database Karnov Juridik, Kvinnifridspropositionen (Prop. 1997/98: 55) and an evaluation of the law's application and effect (SOU 2010: 49).

The study makes visible a two-part image of the woman as occasionally invisible and occasionally defined on the basis of prostitution. The study shows how an overall market discursive perspective through the verdicts relates to a focus on the *purchase of sex*, rather than the parties involved. The study shows that the focus on the woman in prostitution, which was widely criticized and which the law reform intended to shift towards *the sex buyers*, continues to stay on the women in prostitution.

Keywords: Prostitution, buying sex, CDA, reification, respectability, Fairclough

FÖRFATTARENS TACK

Jag vill rikta ett varmt tack till Niklas Göransson för otaliga metoddiskussioner och korrekturläsning. Tack till Hjalmar Lindgren för effektiv stresshantering och tack till mina kära studiekollegor Catarina Ahrlow och Sofia Leijthoff för reflekterande samtal och stöd i detta komplexa ämne.

Slutligen vill jag rikta ett stort tack till min handledare, Daniel Lindberg som genom vägledning och peppande ord gjort det möjligt för mig att genomföra detta. Aldrig har jag på så kort tid lärt mig så mycket, tack!

INNEHÅLL

1	INLEDNING	1
1.1	En historisk återblick	1
1.1.1	<i>Problemformulering och syfte</i>	4
1.1.2	<i>Terminologi</i>	4
1.1.3	<i>Relevans för socialt arbete</i>	4
2	TIDIGARE FORSKNING	5
2.1	Kategoriseringen av kvinnan	5
2.2	Den feministiska debatten	6
2.3	Lagstiftning	8
2.4	Terminologi, positionering och ideologier	8
2.5	Prostitution i svensk lagstiftning	9
3	STUDIENS TEORETISKA OCH METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER	10
3.1	Diskurs som begrepp	11
3.1.1	<i>Subjekt och subjektsposition</i>	12
3.2	Kritisk diskursanalys (CDA)	13
3.2.1	<i>Faircloughs kritiska diskursanalys</i>	13
3.2.2	<i>Analytiska verktyg</i>	15
3.3	Maktperspektivet	16
3.4	Empiri	16
3.5	Analysen av domarna	17
3.6	Teoretiska utgångspunkter	18
3.6.1	<i>Reifikationens fenomen</i>	19
3.6.2	<i>Metanormer</i>	19
3.6.3	<i>Respektabilitet som metanorm</i>	19
3.7	Etiska överväganden	20
3.7.1	<i>Begränsning</i>	20
3.7.2	<i>Transparens och reflexivitet</i>	20
4	RESULTAT OCH ANALYS	21

4.1 Metod och material	21
4.1.1 <i>Kvinnofridspropositionen (1997/98:55)</i>	23
4.1.2 <i>SOU (2010:49)</i>	23
4.2 Osynliga avsändare	24
4.3 Marknadsdiskurs	24
4.3.1 <i>Varan i fokus</i>	25
4.3.2 <i>Kvinnan som försäljare</i>	27
4.3.3 <i>Kvinnan som offer och försäljare</i>	28
4.4 Kvinnan	29
4.4.1 <i>Den kända prostituerade kvinnan</i>	30
4.4.2 <i>Kvinnan och mannen</i>	31
4.5 Strukturellt eller individuellt perspektiv	32
4.5.1 <i>Fenomenet och omständigheterna</i>	32
5 DISKUSSION	34
5.1 Den diskursiva framställningen av kvinnan i prostitution	35
5.2 Historisk och samhällskontextuell manifestation	35
5.3 Konsekvenser	36
5.4 Metoddiskussion	36
5.5 Slutsats och vidare forskning	37
REFERENSER	39

BILAGA 1 - DOMAR

1 INLEDNING

Prostitutionen [...] fungerar lite som ett prisma: den är lysande och transparent och drar hela tiden blickarna till sig, men avleder dem samtidigt. Den berättar också alltid om olika aspekter av vårt psyke och vårt samhälle den upplyser, deformerar och bryter ner. Till sitt eget förfång berättar den, på sätt och vis, om sig själv (Geymonat, 2016, s. 28).

Debatten gällande prostitution leder ofta in på samtal om annat än de individer som befinner sig i prostitution, dessa kan därför riskera att osynliggöras (Geymonat, 2016). Zats (1996) låter förstå att prostitution ofta tolkas utifrån lagstiftning. Resonemangen illustrerar hur samtalet om prostitution utgör en påverkan på de individer som befinner sig däri och hur uppfattningar om prostitution ofta förenas med åsikter om lagstiftning. Utifrån detta ämnar denna studie rikta fokus på rättsväsendets berättelse om prostitution, och vidare hur kvinnor som befinner sig i prostitution framställs i berättelsen.

För en ökad förståelse av fenomenet och framställningen av de kvinnor som befinner sig i prostitution kan det vara nödvändigt att ta avstamp i den historiska kontexten gällande dessa kvinnor och hur de framställts genom historien.

1.1 En historisk återblick

While every crime involves calamity, prostitution can be a moral safety valve. In any case, it would not exist without male vice, for which it is a useful, if shameful outlet. One might say that the more women degrade themselves and the more they sin, the more they are helping society (Lombroso, 2004 s. 37).

Citatet kommer från den framstående italienske kriminologen Lombroso som under 1800-talet var verksam med att studera bland annat kvinnor i prostitution utifrån ett medicinskt perspektiv. Den bild som Lombroso förmedlar i citatet är talande för den historiska framställningen och konstruktionen av kvinnor i allmänhet och mer specifikt för framställningen av kvinnor i prostitution (Geymonat, 2016; Ekman, 2010).

En historisk återblick på förhållningssättet till prostitution påvisar att attityderna gentemot prostitution skiftat från tid till annan. Prostitution har periodvis, som citatet fångar, ansetts som ett *nödvändigt ont*. Inom denna konstruktion kopplas kvinnans roll till idén om ett omoraliskt handlande inom ett nödvändigt, rent ekonomiskt och moraliskt, samhällsfenomen. I ett mer nutida perspektiv konstrueras kvinnan som ett offer för patriarkala och kapitalistiska strukturer (Geymonat, 2016; Ekman, 2010).

Konstruktionen av prostitution som ett nödvändigt ont vittnas genom en historisk återblick bland annat genom den period av reglementerad prostitution som existerade under andra halvan av 1800-talet fram till 1900-talet i Sverige och större delen av Europa.

Reglementeringen inrättades efter år av kriminalisering av prostitution och innebar en kommunalt styrd kontrollering av de kvinnor som befann sig i, och även de som antogs befinna sig i, prostitution (Geymont, 2016). Kontrollen utspelades i form av registrering av de som kallades offentliga kvinnor och tjänade ett officiellt syfte av att begränsa spridning av sjukdomar. Kontrollen innebar inte enbart en begränsning av spridning av sjukdomar utan även en begränsning av kvinnornas livsvillkor. Regler upprättades gällande bland annat kvinnornas vistelseplatser och boendeförhållanden (Svanström, 2006). Reglementeringen innebar en omfattande kontroll av kvinnor inom prostitution som tvingades inställa sig för besiktning för att utesluta eventuella sjukdomar, detta till skydd för det övriga samhället. Utöver regelbunden kontroll av vad som kallades för veneriska sjukdomar utökades kontrollen till att göras gällande regler för bland annat klädsel och vistelseplatser. I en statistisk redogörelse för reglementeringskommitténs räkning av Johansson (1913) går att utläsa ordningsreglerna för dessa kvinnor. Förbuden gjordes bland annat gällande;

d) att icke någon tid af året vistas utomhus nattetid efter kl. 11; e) att å gator, torg och allmänna platser städse visa sig i anständig klädsel och icke genom utmärkande utstyrsel i sin klädedräkt söka ådraga sig uppmärksamhet; f) att å sådana ställen icke stryka fram och tillbaka, ej gå flera i sällskap, icke utan giltig anledning stanna samt icke tilltala personer eller genom utrop eller åtbörder söka tillocka sig uppmärksamhet (Johansson, 1913, s. 13-14).

Reglementeringen utgjorde en kategorisering av kvinnorna som respektabla eller icke-respektabla, en kategorisering som går att härleda till bland annat bibelns skildring av Maria från Magdala och Jungfru Maria, horan och madonnan (Wennstam 2016) och 1100-talets London med sina förbud för gifta, gravida och nunnor att arbeta i de prostitutionskvarter som upprättades under styret av Henry II. Osedliga arbetarklasskvinnor offrades i syfte att avlasta männens sexuella drift för att skydda medelklasskvinnorna från att befläckas med osedlighet och omoral (Jansdotter & Svanström, 2007). Ekman (2010) hävdar i boken *Varan och varat* att reglementeringen härstammar från vad hon benämner som avloppsmodellen. Modellen framställer bilden av prostitution som "likvärdig med avloppet i en bostad: utan tvekan motbjudande, men samtidigt nödvändig" (Geymonat, 2016 s. 60). Denna inställning är enligt Geymonat (2016) och Ekman (2010) sammankopplad med reglementeringen av prostitution. Ekman (2010) beskriver dåtidens framställning av prostitution som förenad med kvinnans identitet. Prostitution var inte någonting hon gjorde, eller som gjordes mot henne, utan förenad med hennes identitet. Denna framställning kan, enligt Ekman (2010), ses utifrån kontexten av den medicinska diskurs som rådde under nämnda period. Efter avskaffandet av reglementeringen av de som benämndes som offentliga kvinnor år 1918, kom dessa kvinnor att beröras främst av den redan gällande lösdriverilagstiftningen;

Till nu afhandlade klass af lösdrifvare måste räknas jemväl prostituerade, hvilkas genom skörlefnad förvärfvade tillgångar icke böra fritaga dem från den behandling som här afses. Emot dessa kvinnor lemna allmänna lagen icke någon repressiv magt, så vida de ej vistas i hus, der otukt drivnes, under hvilken förutsättning allena strafflagen kan emot dem tillämpas;

men då skörlefnad, bedrifven äfven på annat sätt, kan förnärma den allmänna sedlighetskänslan, bör för sådant fall finnas en möjlighet att emot otukten ingripa i sedligt likasom i sanitärt syfte (SFS 1885: 27, s. 1.).

Jansdotter och Svanström (2008) beskriver forskningsläget gällande prostitution under början av 1900-talet som gles. Avskaffandet av reglementeringen tros dock ha varit en effekt av den kvinno federation som uppstod under det sena 1800-talets England, som sedan spreds och utmynnade i nationella federationer i andra delar av Europa. Federationen bestod främst av medelklasskvinnor som genom sitt intåg på den offentliga samhällsarenan kom att äventyra kvinnorollen, och föreställningen om den offentliga kvinnan och således kategoriseringen av kvinnan enligt Jansdotter och Svanström (2008). Lösdrivarlagen antog 1965 en annan skepnad i form av en liknande lag om samhällsfarlig asocialitet varvid kvinnor i prostitution (och män) benämndes som stationära lösdrivare, kategoriserade som en av flertalet av samhällets asociala element (Svanström, 2006);

Under lagen faller sålunda inte blott de s.k. luffarna utan även åtskilliga andra asociala element, de s. k. stationära lösdrivarna. Till sistnämnda grupp kan enligt stadgad praxis sådana kategorier hänföras som exempelvis spritlangare, bondfångare, yrkesspelare, sutenörer och prostituerade av båda könen. (SOU 1962:22, s. 18).

I och med en förändring i socialtjänstlagen avskaffades lösdrivarlagen först 1982 (Svanström, 2006). Under 1970-talet skedde även en förändring i prostitutionsdebatten. Forskning inom området skiftade från att utföras av enbart läkare utifrån ett fokus på ett avvikande beteende till att även utföras av samhällsforskare med fokus på den verklighet som kvinnor i prostitution vittnade om. Uppmärksammandet gällde definitionen av prostitution som ett socialt problem och kopplades till frågor om välfärd. Detta bidrog till en ökning av kunskapsintresset som sedan under 1980-talet mynnade ut i flertalet utredningar och forskningsstudier på området (Holmström, Siring & Kuosmanen, 2008; Ekman, 2010).

Ekman (2010) beskriver 1970-talet som en tid av turbulens och motstridigheter i prostitutionsdebatten. Kvinnorörelsen, menar Ekman (2010), gick till attack mot prostitutionen som likställdes med kvinnoförtryck i dess allra renaste form. Prostitutionen attackerades även av de sociala rörelser inom den sexuella revolutionen som menade att människans sexuella frigörelse skulle göra att prostitution inte längre ansågs nödvändigt.

Enligt Kulick (2005) skedde en liberalisering av synen på sexualitet och prostitution under 1960-talet där prostitution framställdes som en möjlighet till att tillgodose berikande sexuella relationer för män, och framförallt sexuella minoriteter. Under 1970-talet riktades skarp kritik mot det liberala perspektiv på prostitution som uppkom under 1960-talet (Kulick, 2005). Kritiken som riktades mot det liberala perspektivet kom bland annat från radikalfeministisk håll. Kulick menar att det framförallt riktades kritik från den radikalfeministiska vänsterrörelsen som likställde prostitution med ”dekadenta borgliga vanor som måste krossas” (2005, s. 82).

Kvinnofridspropositionen upprättades år 1998 och banade väg för reformen av lagstiftning gällande prostitution. *Den svenska modellen* var uppfunnen och fokuserade på den manliga

köparen. Propositionen uppmanade inte enbart en reform av lagstiftning, utan hade sitt primära fokus på sociala insatser för kvinnor i prostitution. Framställningen av kvinnan inom prostitution rekonstruerades till att avbilda ett strukturellt offerskap inte enbart av kvinnor i prostitution utan även kvinnor i allmänhet (Florin, 2012).

1.1.1 Problemformulering och syfte

Offentliga kvinnor, stationära lösdrivare, entreprenörer eller offer för patriarkalt våld, historien förtäljer en lång rad diskursivt konstruerade framställningar av kvinnan. Lagförslag och lagstiftning influerad av religiös övertygelse, ideologiska svängningar och samtida samhällsmoral har många gånger inneburit en påverkande faktor på konstruktionen av rollen som kvinnan i prostitution. Samhällsmoralens påverkan, grundad i föreställningar om sexualitet, könsroller och många gånger dikotomiseringen av kvinnan i form av hora eller madonna, osedlig eller from, respektabel eller icke-respektabel konstrueras i den historiska berättelsen om kvinnor och konsekvenserna av detta har utmynnat i bland annat statlig kontroll. Utifrån resonemanget ovan är syftet med studien att utforska rättsapparaten diskursiva framställning av kvinnor som befinner sig i prostitution genom att besvara frågorna:

- Vilka subjektpositioner tillskrivs kvinnor som befinner sig i prostitution av rättsapparaten?
- Hur manifesteras historiska och samhällskontextuella influenser i diskursen sammanlänkad med kvinnor i prostitution och vilka konsekvenser medför detta?

1.1.2 Terminologi

Enligt Florin (2012) finns ingen definition på prostitution inom svensk lagstiftning. Nationalencyklopedin (NE) benämner *prostitution* som ”när minst två parter säljer och köper sexuella tjänster där ersättning är en förutsättning för tjänsten”. Detta lämnar utrymme för redogörelse för studiens val av terminologi. I föreliggande studie benämns kvinnan som befinner sig i prostitution tidvis som enbart *kvinnan*, då studien avgränsas till att fokusera på framställningen av *kvinnor som befinner sig i prostitution*. Vidare benämns kvinnan *befinna sig i prostitution* med anledning av beaktningen att prostitution kan innebära ett ofrivilligt val samt för att undvika att sammankoppla prostitution och identitet.

1.1.3 Relevans för socialt arbete

Kvinnofridspropositionen, lagförslaget som ledde till reformen av svensk lagstiftning gällande prostitution framhåller vikten av sociala insatser till stöd för kvinnor som befinner sig i prostitution (prop. 1998/99). Enligt 11 § i 5 kap. i Socialtjänstlagen (2001: 453) är kommunen, socialtjänsten, ytterst ansvarig i att tillgodose stöd och hjälp till personer som befinner sig i utsatthet. Trots detta finns inga tydliga riktlinjer kring sociala insatser för att tillgodose kvinnor som befinner sig i prostitution stöd (Homström, Siring & Kuosmanen 2008). Detta kan relateras till studiens relevans för socialt arbete. Kvinnans position i

brottsmål rörande prostitution i svenskt rättsväsende kan sammankopplas med avsaknaden av brottsoffer i brottmålen, som vidare kan resultera i en exkludering av kvinnor som befinner sig i prostitution i socialtjänstlagens bestämmelser gällande brottsoffer (kap. 5 § 11, SoL).

2 TIDIGARE FORSKNING

I den historiskt kontextbundna framställningen av kvinnan synliggörs den kategorisering som skett, och till viss del fortfarande sker, av kvinnor som befinner sig i prostitution samt kvinnor i allmänhet. Vidare kan detta sammankopplas, likt tidigare anført, till olika ideologiska förankringar. I avsnittet nedan presenteras expertgranskad forskning i form av artiklar och avhandlingar inhämtad från bland annat databasen Proquest. Sökord som har använts är; *prostitution, sexwork, judicial system, discourse* och *feminism*. Litteratur har även tillhandahållits genom refererad litteratur i artiklar och avhandlingar. Enligt Forsberg och Wengström (2013) bör artiklar väljas utifrån hur väl de stämmer överens med studiens frågeställningar. De bidrag som ligger till grund för studiens tidigare forskning tematiseras i avsnittet utifrån; 1.) kategoriseringen av kvinnan, 2.) den feministiska debatten, 3.) lagstiftning, 4.) terminologi, positionering och ideologier samt 5.) prostitution i svensk lagstiftning.

2.1 Kategoriseringen av kvinnan

Under 1800-talet utgav Lombroso, som omnämns som en av de första att bedriva forskning inom området av bland annat Ekman (2010), en monografi om kvinnor i prostitution. Genom studiet av kvinnornas kroppsliga karaktärsdrag ansåg han sig kunna påvisa prostitution som biologiskt betingad (Spanger, 2007). Lombroso påverkade således kategoriseringen av kvinnor utifrån bland annat idén om god och ond sexualitet. Han såg som tidigare nämnt prostitution som motsvarigheten till den manliga kriminaliteten och verkade under en stor del av sitt liv för att kartlägga karaktärsdrag, fysiska och psykiska, hos bland annat kvinnor i prostitution. Lombrosos kategorisering av kvinnor som befinner sig i prostitution som avvikande utgör således en positionering av kvinnor som inte befinner sig i prostitution som det normala. Vidare utgörs en kategorisering av prostitution som kvinnligt betingat. Kvinnan blir symbolisk för *prostitution*, och prostitution framställs i sin tur som någonting kvinnan i prostitution är (Ekman, 2010; Geymont, 2016).

Svanström (2000) redogör, i en ekonomisk-historisk avhandling om utvecklingen av reglementerad prostitution i Stockholm mellan perioden 1812–1880, för kategoriseringen av kvinnor som offentliga- och privata kvinnor under 1800-talet. Svanström (2000) beskriver kvinnors existens i det offentliga rummet och menar att det offentliga rum som växte fram under 1800-talet uteslutande tillhörde män. De kvinnor som vistades i det offentliga rummet,

enligt Svanström (2000), begränsades till att enbart vara passivt närvarande, inte deltagande, med anledning av den systematiska stämpling som kvinnorna blev föremål för. De offentliga kvinnorna stämplades som icke-respektabla, till skillnad från de respektabla kvinnorna som höll sig i hemmets privata sfär. Med anledning av den tillskrivna etiketten som icke-respektabel begränsades möjligheten till deltagande inom den offentliga arenan (Svanström 2000). Även Lennartsson (2001), forskare vid institutionen för kulturanthropologi och etnologi, framlyfter den privata sfären och den offentliga arenan i sin avhandling om reglerad prostitution under 1900-talet. Lennartsson (2001) påvisar den kvinnligt kodade privata sfären och den manligt kodade offentliga arenan och jämför vidare separationen mellan dessa med separationen mellan den romantiska sexualiteten och det sexuella begäret. Lennartsson (2001) hävdar att faktumet att ”prostituerad”, historiskt, utgör en synonym till ”offentlig kvinna” kan påvisa betydelsen för platsens, den offentliga arenan, betydelse för kvinnans status. Kvinnan begränsades således till att antingen höra till den privata sfären (äktenskapet) eller det offentliga rummet (prostituerad) vilket inte enbart begränsade hennes tillgång till deltagande i det offentliga samtalet utan även konstruerade kvinnan utifrån god eller ond.

2.2 Den feministiska debatten

Kissil och Davey (2010) redogör för olika röster i debatten om prostitutionens vara eller icke-vara i en litteraturöversikt av feministisk litteratur där de bland annat ser på den feministiska debatten gällande prostitution i USA. De menar att debatten är sprungen ur skilda åsikter gällande kvinnans position inom prostitution, vilket resulterat i två läger. Den ena sidan representerar åsikten om att rollen som kvinna i prostitution innebär en entreprenörliknande roll medan den andra sidan ser rollen som förenlig med strukturellt offerskap. Dessa två sidor i debatten kan ses utifrån åsikter gällande problematiken relaterad till prostitution som uppkommen genom maktasymmetri relaterad till klass eller sexualitet. Vad som förenar de två sidorna, enligt Kissil och Davey (2010), är övertygelsen om att maktasymmetrin mellan kvinnor och män i en patriarkalt styrd samhällsstruktur är roten till problemet med prostitution. De skilda åsikterna om kvinnans position i prostitution kan generera en förståelse för de skilda åsikter som råder gällande föredragen lagstiftning inom området. Den ena sidan representerar åsikten om att prostitution bör avkriminaliseras då kriminalisering skulle innebära en paternalistisk och förminskande syn på kvinnor inom prostitution vilket begränsar kvinnors handlingsutrymme till att göra fria val. Kvinnan innehar således en entreprenörliknande position. Den andra sidan representerar åsikten om att prostitutionens blotta existens förkroppsligar mannens överordning i samhället. Legalisering av detta uttrycker därför en legitimering av mannens överordning i och med legitimeringen av mannens oinskränkta tillgång till köpet av kvinnans kropp. Kvinnan görs därmed till offer för strukturellt våld (Kissil & Davey, 2010; Florin, 2012).

Förespråkare för legalisering av prostitution ser kvinnan som aktiv beslutsfattare inför vad de menar är det fria valet att ta vägen in i prostitution, medan motståndarna anser att vägen in i prostitution aldrig kan ses som ett fritt val. Prostitution, anser motståndarna, måste förstås utifrån mäns våld mot kvinnor och maktasymmetrin mellan kvinnor och män, detta menar

Kissil och Davey (2010) och Florin (2012). Den svenska sexköpslagstiftningen utgår ifrån uppfattningen om att det är mäns efterfrågan av kvinnors kroppar för sexuellt utnyttjande som står till grund för prostitution, därmed bör prostitution förstås utifrån mäns sexuella våld mot kvinnor och barn (Kissil & Davey, 2010). Florin (2012) påpekar att sexköpslagen vilar på en radikalfeministisk grund och går steget längre när han anför att grunden för den svenska sexköpslagstiftningen innefattar resonemanget om att legalisering av prostitution inte enbart innebär en viktisering av kvinnor som befinner sig i prostitution, utan alla kvinnor. Dessa två sidor i debatten, *liberalfeminism* och *radikalfeminism*, kan ses i Niemi (2010) komparativa diskursanalys av svensk och finsk lagstiftning där Niemi (2010) ser den svenska lagstiftningen som sprungen ur ett radikalfeministiskt perspektiv medan den finska lagstiftningen är liberalt förankrad. I Keslers (2002) granskning av den feministiska debatten gällande prostitution, och de olika åsikter som inryms i debatten, redogörs de mest förekommande åsikterna. Dessa bottenar bland annat i resonemang kring makasymmetri, ekonomisk ojämställdhet och oenighet gällande synen på kvinnans roll inom prostitution som offer eller entreprenör. Kesler (2002) lyfter perspektivet på den feministiska debatten utifrån kategoriseringen av goda och onda kvinnor. Kesler (2002) menar att den feministiska debatten kan utgöra en paternalisering och exkludering av kvinnor i prostitution där kvinnorna, till skillnad från feministerna, positioneras som *onda* kvinnor i behov av de *goda* kvinnornas hjälp (feministerna).

Skilbei och Holmström (2011) lyfter faktumet att diskursen rörande prostitution på senare år har blivit allt mer diversifierad. Begreppen och perspektiven dekonstrueras och grundas i att prostitution inte är statiskt utan kan uppfattas och upplevas olika vilket riktar ett visst fokus på att analysera kontrollen av prostitution. Författarna menar att förhållningssättet kan ses ur ett konstruktionistiskt perspektiv. Synliggörandet av vad som inkluderas i definitionen av prostitution och hur parterna involverade i prostitution konstrueras av de som inte befinner sig i prostitution, är lika viktigt som frågor gällande hur prostitution i sig upplevs.

I Westerstrands (2008) avhandling om kvinnors rättssubjektivitet och de dominanta feministiska diskurser som existerar inom internationell rätt gällande prostitution synliggörs den feministiska debatten utifrån två stora diskurser, den abolitionistiska debatten som vill utrota prostitution och debatten som vill normalisera prostitution. Westerstrand (2008) menar att de som förespråkar normalisering ser prostitution som ett abstrakt fenomen, prostitution koncentreras till att ses utifrån köpet och försäljningen av en tjänst. Utnyttjandet och våldet utgör, till skillnad från den abolitionistiska diskursen, omgivande förhållanden som i sig särskiljs från det som anses vara prostitution. Abolitionister ser prostitution utifrån de omständigheter som normaliseringsförespråkare anser som frikopplade från prostitution, som en utgångspunkt vilka måste inkluderas i förståelsen av prostitution. Skilbei och Holmström (2011) framhäver den abolitionistiska ståndpunkten som problematiserande av prostitution på samhällsnivå medan den normaliserande diskursen betraktar prostitution som en individuell angelägenhet.

2.3 Lagstiftning

Enligt Zatz (1997) reduceras prostitution, som tidigare nämnt, ofta till att förstås utifrån ifrågasättandet av lagen och samhällsmoralen. Sexköpslagstiftning skiftar internationellt från att fullt legalisera utbytet av sexuella tjänster mot ersättning till att innebära en kriminalisering av prostitution samt till att innebära både kriminalisering och legalisering, så som i svensk lagstiftning. En inblick i skillnader mellan nordisk lagstiftning inom området kan ge en förståelse för hur lagstiftning blir en produceras av diskursen och konstruktionen av bland annat prostitution. Skilbei och Holmström (2011) undersöker prostitutionslagstiftning i nordiska länder för att se utvecklingen av lagstiftning relaterad till prostitution. Författarna menar att lagstiftning inspireras av nationell och internationell diskurs rörande prostitution. I Sverige, menar författarna, är genus en grundläggande byggsten. Fokus på skillnaden mellan individerna, i form av maktasymmetri, blir mindre relevant och exportering av svensk sexköpslag internationellt anses vara av större vikt än sexköpslagens funktion i praktiken. Vidare redogör Skilbei och Holmström (2011) för finsk lagstiftning och menar att lagstiftningen rörande prostitution är en markör av ökning av invandring i landet då lagen främst fokuserar på människohandel och trafficking, vilket kan påvisa inflytandet av nationell debatt på lagstiftningen rörande prostitution.

I en artikel av Matthews (2015) om graden av viktimisering som kvinnor i prostitution upplever, lyfts kritiken som riktats mot den svenska lagstiftningen. Bland annat problematiseras kriminaliseringen av *sexköparen*, med anledning av konsekvensen att prostitution riskerar att gå under jord vilket gör att kvinnor inom prostitution blir allt mer utsatta på grund av osynliggörandet av dem. Författaren menar dock att forskningsfältet pekar på effekter av lagstiftningen som reducerad utbredning av prostitution, förändring av attityder gentemot sexköp och minskad människohandel. Detta kan dock vara svårt att fastställa med utgångspunkt i avsaknad av definition, vilket resulterar i svårigheter att göra kvantitativa studier i syfte att undersöka dess utbredning (Florin 2012; Kissil & Davey 2012). Matthews (2015) menar dock att de effekter som svensk sexköpslagstiftning genererat, enligt forskningsfältet, har bidragit till att den svenska modellen exporterats i olika former till bland annat nordiska länder och även vunnit intresse i Storbritannien och Frankrike.

2.4 Terminologi, positionering och ideologier

Olika forskare använder sig av olika typer av terminologi i samtalet om kvinnor i prostitution. Ofta är valet av terminologi följt av en motivering samt en positionering av forskarens ideologiska ståndpunkt gällande prostitution (Ekberg, 2004). Ekberg (2004) motiverar sin användning av "prostituted women" i en forskningsöversikt och menar att detta utgör en markör för att prostitution är någonting som görs mot en människa, av män mot kvinnor. I Ekbergs (2004) val av terminologi kan det således antas finnas en radikalfeministisk ideologisk ståndpunkt.

Niemi (2010) menar att språkbruk inte är neutralt i lagstiftning. I en komparativ diskursanalys av svensk och finsk reform av sexköpslagstiftning påvisar Niemi (2010) att fundamentet för den svenska reformen, *Kvinnofridspropositionen*, utgår ifrån åsikter om

behovet av att skydda individer i prostitution samt att främja jämställdhet mellan könen, vilket även Florin (2012), Kissil och Davey (2010) och Ekberg (2004) lyfter. Den finska sexköpslagstiftningen markerar, till skillnad från den svenska, utnyttjandet av offer för trafficking eller koppleri (Niemi, 2010). Niemi (2010) synliggör att svensk och finsk lagtext relaterad till sexköpslagstiftning innehåller ett övergripande kommersialiserat språkbruk och att prostitution framställs närmast som ett *marknadsfenomen* (Niemi, 2010). Vidare hävdar författaren att en språklig förändring mellan lagförslag och lagtext skiftats i både Sverige och Finland där det finska lagförslaget bottenar i en liberalt förankrad syn på prostitution medan det svenska lagförslaget som tidigare nämnt bottenar i en radikalfeministisk syn på prostitution. I svensk lagstiftning benämns verksamheten som *prostitution* när fokus riktas mot kvinnor i prostitution, men som *sexköp* när det handlar om den andra parten vilket kan synliggöra en förändring från huvudargumentet i lagförslaget som grundades på jämställdhet och skydd för kvinnor i prostitution. Det finska lagförslaget grundades i en mer liberal tradition innehållandes ett neutralt språk för verksamheten med avsaknad av begrepp som *prostitution* och innehållandes hänvisningar till *sexuella tjänster* (Niemi, 2010). I finsk lagstiftning har språket dock omvandlats till att benämna kvinnor som befinner sig i prostitution som *prostituerade*, vilket Niemi (2012) framhåller som en positionering av kvinnorna som *offer* snarare än det som benämns som neutrala marknadsaktörer. Niemi (2010) lyfter även avsaknaden av samtalet om jämställdhet inom svensk lagstiftning och trots att båda parter inom prostitution tillskrivs konststillhörighet är kvinnorna oftare könsbestämda än männen. Det Niemi (2010) lyfter kan även ses utifrån Florins (2012) resonemang gällande hur syftet med lagen utifrån lagförslaget som senare mynnade ut i sexköpslagen inte alltid manifesteras i praktiken.

Problematiken med framställningen av prostitution som ett marknadsfenomen tydliggörs av Schotten (2005) i en kartläggning av den feministiska debatten gällande prostitution. Författaren lyfter att uppfattningen om prostitution som ett utbyte av sex mot pengar förnekar uppfattningen om prostitution som ett arbete och än mer specifikt, ett arbete kopplat till utlandsfödda, rasifierade och ekonomiskt utsatta kvinnor. Schotten (2005) menar att dagen då kvinnor är kapabla till att se prostitution som ett yrke befriat från utnyttjande och våld är otänkbart, då dessa är faktorer som utgör prostitutionsfenomenet. Schotten (2005) ställer sig frågande inför huruvida prostitution, utan våld och utnyttjande, vore ett arbete och i sådana fall ett arbete för kvinnor. Schotten (2005) påvisar att prostitution inte är ett isolerat begrepp som står utanför den historiska kontexten utan är omsluten av dess sociala praktik.

2.5 Prostitution i svensk lagstiftning

Florin (2012) har studerat den socialpolitik som underbygger dagens sexköpslagstiftning med fokus på sociala insatser och hälso-och sjukvård och dess roll gentemot kvinnor som befinner sig i prostitution. Som tidigare nämnt anses sexköpslagen vila mot en radikalfeministisk bakgrund (Florin, 2012; Kissil & Davey, 2010; Niemi 2010). Florin (2012) hävdar att *Kvinnofridspropositionen*, det lagförslag som banade väg för sexköpslagstiftning som den ser ut idag, utgår ifrån resonemanget om att prostitution är ett exempel på mäns

våld mot kvinnor. Den socialpolitik, präglad av radikalfeminism, som format dagens sexköpslagstiftning ser individen som befinner sig i prostitution, kvinnan i detta fall, i en underordnad position. Den underordnade position hon befinner sig i utgår ifrån kvinnans underordning i den patriarkala struktur som råder i samhället. Kvinnor i prostitution ses som offer för manligt våld och bör därför inte riskera att straffas utan snarare tillgodogöras rättigheten till att få stöd till att ta sig ur prostitution (Kissil & Davey 2010; Florin, 2012). Florin (2012) hävdar att *Kvinnofridspropositionen* inte enbart förespråkade en reform av lagen för att minska förekomsten av prostitution då behovet av sociala insatser skulle verka för att skydda och stödja kvinnor som befann sig i prostitution. Detta menar Florin (2012) har format och inspirerat sexköpslagen, men inte nödvändigtvis gestaltas i implementeringen av lagen. Florin (2012) problematiserar likt Kissil och Davey (2010) och Niemi (2010), den otydliga definitionen kvinnans position inom prostitution. Prostitution är som tidigare nämnt, enligt Florin (2012), odefinierat i svensk lagstiftning. Även Kissil och Davey (2010) lyfter avsaknaden av definitionen i USA samt att definitionen av prostitution varierat över tid och inom olika rättsområden. Vidare lyfter Florin (2012) att de kvinnor som befinner sig i prostitution inte nödvändigtvis enbart anses vara offer i det individuella fallet utan även utifrån ett strukturellt perspektiv.

Florin (2012) problematiserar synen på kvinnan i prostitution utifrån rollen som frivillig deltagare eller brottsoffer och menar att kvinnor som befinner sig i prostitution lämnas oidentifierade i juridisk kontext och ofta kallas som vittnen i rättegångar. I viss mening ifrågasätter Florin (2012) sexköpslagens implementering i svenskt rättsväsende och menar att brottet som begås, utifrån lagens mening, inte verkar ha en tydlig målsägande. Florin (2012) lyfter även att detta får konsekvenser utöver straffrätt då den otydliga identifieringen av kvinnans position i sammanhanget innebär att bland annat brottsskadeersättning från socialtjänsten inte innefattar dessa kvinnor. Denna problematik påvisar, enligt Florin (2012), hur syftet med sexköpslagen, utifrån lagförslaget, inte speglar sexköpslagen i praktiken och att avsaknaden av identifiering av rollen som kvinna i prostitution kan äventyra syftet med lagstiftningen.

3 STUDIENS TEORETISKA OCH METODOLOGISKA UTGÅNGSPUNKTER

Nedan presenteras studiens teoretiska och metodologiska utgångspunkter. Då studien syftar till att utforska rättsapparatusens diskursiva framställning av kvinnor som befinner sig i prostitution har en kritisk diskursanalys genomförts. I följande avsnitt kommer diskursbegreppet, kritisk diskursanalys som angreppssätt, analysen av empirin samt studiens tolkningsram att redovisas för. Det tätt sammankopplade begreppet diskurs och dess metodologi kan innebära en nödvändighet till att teorin och metoden redovisas för i samma avsnitt för att förenkla förståelsen för och sambandet mellan dessa breda och komplexa begrepp.

För att få en förståelse för konstruktionen av kvinnor i prostitution inom svenskt rättsväsende kan den kritiska diskursanalysen vara ett användbart redskap för ökad förståelse av *fenomenet* samt de föreställningar som konstrueras lingvistiskt genom den diskursiva praktik i vilken dessa skapas, till exempel inom rättsväsendet. Vidare kan detta ge en ökad förståelse för dessa konstruktioner och konsekvenserna av dessa föreställningar genom synliggörandet av bakomliggande kulturella och sociala fenomen samt den sociala praktik i vilken de omgivs av, men även är medverkande i att skapa.

I ordet hora görs en manlig önskan till en kvinnlig egenskap, när vi säger att en man "går till horor" låter det som om han fått ett infall och bara går någonstans i all oskyldighet. Trots att det är han som efterfrågar prostitution fastnar ingen etikett på honom. Hon däremot blir något. En hora. Hela prostitutionen livnär sig på denna fantasi. Att kvinnor kan vara horor och att horor är speciell sorts kvinnor. Ständigt tillgängliga. Ordet hora är ett manlig komplex som placeras hos kvinnan och görs till en egenskap hos henne /.../Horan däremot är inte en kvinnlig utan en manlig skapelse (Ekman, 2010, s. 42).

Citatet av Ekman (2010) ger en inblick av diskursens skildringar av samhällsbilden. För att se vad begreppen *hora*, *lösdrivare* eller några idag mer vanligt förekommande begrepp som *prostituerad* eller *sexarbetare* innebär och rättsapparatusens diskursiva framställning av kvinnor som befinner sig i prostitution kan användandet av diskursbegreppet och diskursanalytiska verktyg användas (jämför Tunström, 2009).

Winther Jørgensen och Philips (2000) beskriver diskursanalysen som en *paketslösning* innehållande grundläggande filosofiska premisser gällande språkets påverkan och plats i konstruktionen av världen, teoretiska modeller och metodologiska riktlinjer för att klargöra hur man tar sig an ett forskningsområde samt specifika tekniker i analysen av språket. Med anledning av detta presenteras följaktligen studiens teoretiska och metodologiska utgångspunkter med avstamp i diskursbegreppet.

3.1 Diskurs som begrepp

Foucault (2002) definierar diskurs som en kedja av berättelser, förankrade i ett historiskt och kulturellt ramverk kopplat till en specifik företeelse. Diskurs utgör ett nyckelbegrepp inom det socialkonstruktionistiska fältet, vilket av Winther Jørgensen och Philips (2000) redogörs för som en beteckning av teorier om kultur och samhälle med utgångspunkt i föreställningen om verklighet och kunskap som socialt konstruerade genom mänsklig interaktion.

Begrepp som *fallen kvinna*, *lösdrivare*, *prostituerad* eller *sexarbetare* kan som tidigare nämnt ses som ord eller tillskrivningar på individer, kvinnor, inom prostitution. Begreppen speglas och speglar i sin tur kontexten i vilken de är skapade. Foucault (2002) uppmanar till att se till de omgivande faktorer runtomkring diskursen som ger upphov till dess konstruktion vilket i diskursen gällande prostitution innebär att se till hur just tidigare nämnda faktorer har en påverkan på vad som accepteras som sanning om kvinnor i prostitution. Kvinnan som *offer*, *entreprenör*, *sedlig* eller *osedlig* kan således anses vara konstruerade kontextbundna föreställningar. *Prostitution* kan till exempel ses ur en kontext

av radikalfeminism och signalerar kvinnans offerposition i sammanhanget. Vidare kan begreppet ge en antydning av radikalfeministisk diskurs, inriktad på prostitution som ett uttryck för strukturellt offerskap och kvinnans underordnade position i förhållande till mannen. Diskursen är således kopplad till tid och rum (Foucault, 2002). Den reglerade kedjan av utsagor skapar uppfattningar och kontextuellt bundna sammanhang för hur företeelsen bör diskuteras. Detta menar Foucault (2002) ger upphov till en konstruerad kontext som även utgör en sanningsbundenhet till innehållet i diskursen. I samtalet om prostitution kan detta innebära att samhällsmoral gällande sexuellt beteende, politisk påverkan, generella föreställningar om kvinnor ur ett genusperspektiv och historisk syn på kvinnor i prostitution har en påverkan på diskursen.

Enligt Boréus (2015) ligger intresset i Foucaults diskursteori i bland annat det som benämns som *utestängningsprocedurer* och *förbud*. Vad som anses acceptabelt att prata om och när det är accepterat att prata om något. Boréus (2015) lyfter även idén om vad som är *sant* och *falskt* och hur detta styr vad som anses förnuftigt eller vansinnigt. Vem som har tolkningsföreträde i diskursen bestäms i utestängningsprocedurerna, som inte nödvändigtvis är framträdande men görs genom att prata om vad som är positivt. Här finns en underliggande utestängningsprocess av det som då blir ansett som illegitimt. Detta kan ses ur Anderssons (2008) beskrivning av diskurs, inspirerad av Foucault, som möjliggörare för att samtala om en företeelse på ett visst sätt samt något som utestängs sätt att samtala om en företeelse på vissa sätt.

This concerns how people construct their social worlds; it concerns taken-for-granted notions and presuppositions about how life is and about how it should be; how people behave and how they should behave. In this respect discourses set the parameters for what is regarded a normal, deviant, true, false, right and wrong (Andersson, 2008, s. 22).

3.1.1 *Subjekt och subjektsposition*

I diskursen skapas även *subjektet*. I studiet av rättsapparatusens diskursiva framställning av kvinnor som befinner sig i prostitution kan en närmare titt på diskursens skapande av subjektet vara av väsentlighet. Foucault menar att subjektet skapas genom diskursen, snarare än är skapare av diskursen. Detta innebär en *decentralisering* av subjektet. Subjektet skapas således inte ur sin egen bas, utan skapas, formas och bestäms av diskursen (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

I diskursen tillskrivs subjektet en subjektsposition genom *interpellation*, det vill säga språkets konstruktionsprocess av individens sociala position. I skapandet av subjektspositionerna skapas även förväntningar om subjektets uppförande eller uttryck inom ramen för diskursen vilket gör subjektet till ett ideologiskt subjekt. Winther Jørgensen och Philips (2000) menar även att subjektet är fragmenterat vilket innebär att subjektet interPELLERAS av flera diskurser samtidigt. I studiens undersökningsområde kan detta förstås utifrån kvinnans subjektsposition som bland annat "offer" och "entreprenör" (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

3.2 Kritisk diskursanalys (CDA)

I föreliggande studie används som tidigare nämnt CDA. För att underlätta förståelsen av CDA som diskursanalytiskt angreppssätt kan det vara nödvändigt att inledningsvis redovisa det grundläggande diskursanalytiska angreppssättet.

Winther Jørgensen och Philips (2000) menar att diskursanalysen bottenar i språkfilosofin om att språket skapar tillträdet till verkligheten. Verkligheten skapas således genom representationer som i sin tur skapas genom språket. Denna språkligt konstruerade verklighet är enligt författarna inte enbart en återgivning av verkligheten utan även en bidragande faktor till skapandet av verkligheten. Lagstiftning rörande prostitution kan således ses som en konstruktion av verkligheten och bidrar till att konstruera det som uppfattas som verkligheten. Det tidigare redovisade *diskursbegreppet* avgränsar alltså inte diskursen till att utgöra enbart ett verktyg till skapandet av den konstruerade verkligheten utan är i sig själv en konstruktion av verkligheten (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

Bergström och Boréus (2005) menar att den gemensamma anknytningspunkten för olika inriktningar av diskursanalys är att de ämnar att systematiskt studera diskurser. Författarna menar att diskursbegreppet sett ur en renodlad lingvistisk tolkning inte innebär någonting annat än ”samples of spoken language, in contrast with written texts” (Boréus, 2004, s.307) vilket i sin tur koncentreras till textanalys. Detta menar Bergström och Boréus (2005) tillhör den första generationen inom diskursanalysen. Vidare menar författarna att CDA är ett exempel på samhällsvetenskap och diskursanalys integrerad och att den anses vara den andra generationens diskursanalys.

CDA utvecklades i Storbritannien av bland annat Norman Fairclough och beskrivs av Boréus (2015) som en samhälls- och maktkritisk analytisk variant av diskursanalysen. En av utgångspunkterna i CDA är uppfattningen om att diskursiva uttryck medverkar till skapandet och reproduktionen av maktförhållanden mellan olika sociala grupper. Erkännandet av klassamhället, maktasymmetrin, mellan olika sociala grupper förankrar CDA i en ideologisk ståndpunkt och särskiljer den från andra metodologiska angreppssätt (Winther Jørgensen & Philips 2000). Fairclough (2010) menar att den diskursiva praktiken avgränsas till vara lingvistiskt förankrad genom text, tal och andra fysiska uttryck och utgör, i samspel med andra sociala praktiker, en dialektisk relation och att dessa antingen reproducerar eller förändrar varandra. Inom CDA riktas fokus mot den lingvistisk-diskursiva dimensionen i syfte att belysa ”sociala och kulturella fenomen och förändringsprocesser i senmoderniteten” (Winther Jørgensen & Philips, 2000, s. 67).

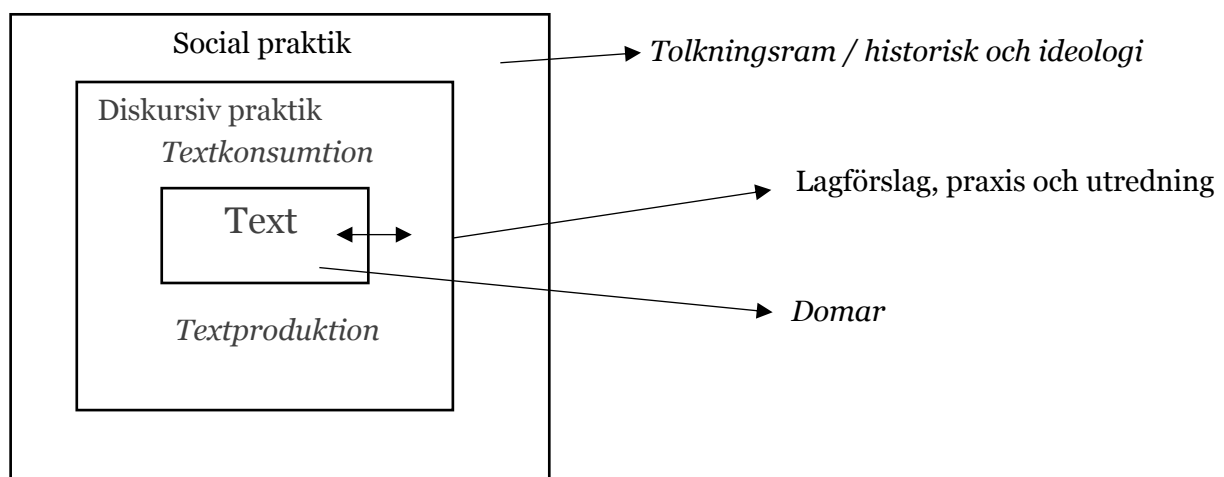
3.2.1 Faircloughs kritiska diskursanalys

Fairclough (2010) beskriver CDA utifrån tre sektioner som bör tas hänsyn till i analysen. CDA är relationell, dialektisk och gränsöverskridande. Med relationell menar Fairclough (2010) att den syftar till att se de sociala relationer mellan olika enheter eller individer som påverkar diskursen. Faircloughs (2010) resonemang gällande analysen som dialektisk innebär att den ställer diskurser mot varandra. Analysens dialektiska förhållningssätt kan till exempel förstås utifrån den historiskt förankrade kategoriseringen av kvinnan som *osedlig* eller *sedlig, hora*

eller *madonna*. Dessa kategoriseringar av kvinnan är inte nödvändigtvis utkonkurrerande av varandra utan kan, likt Faircloughs (2010) resonemang kring dialektik, gå in i varandra då de förenas i diskursen om kvinnan. Uppfattningen om kvinnan som osedlig skapar även föreställningen om kvinnan som sedlig, vilket kan förstås utifrån Foucaults resonemang kring diskurs och hur diskurs genererar föreställningen av vad som bör betraktas som normalt och onormalt. van Dijk (2001) ser CDA som ett verktyg med primärt fokus på att studera hur maktmissbruk, överordning och ojämställdhet skapas, reproduceras och upprätthålls genom text och samtal i sociala och politiska sammanhang.

Föreliggande studie inspireras till stor del av Faircloughs tredimensionella modell som presenteras av Winther Jørgensen och Philips (2000) (fig. 1). Faircloughs tredimensionella modell kan härledas till tidigare resonemang gällande särskiljandet av social- och diskursiv praktik i CDA. I modellen tillkommer ännu en dimension, *text*. Dessa tre dimensioner analyseras separat och avgränsas från varandra (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

Figur 1: Faircloughs tredimensionella modell.

Den diskursiva praktiken analyseras utifrån hur den producerats samt konsumeras. I studien har detta gjorts utifrån en *intertextuell kedja* som påvisar skillnader i liknande texter, till exempel lagförslag, för att synliggöra förändringar i textens innehåll och uppbyggnad över tid (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Analysen av text innebär studiet av hur diskurs manifesteras genom texten och har gjorts i studien genom en detaljerad analys och specifika redskap. Slutligen har de två dimensionerna analyserats. De två redovisade dimensionerna har placerats i kontext till den *sociala praktiken*, ett sorts makroperspektiv i vilken de tidigare nämnda dimensionerna verkar inom. Winther Jørgensen och Philips (2000) menar att detta kan göras utifrån två aspekter, *diskursordningen* och den *sociala matrisen*.

Diskursordningen innebär de lager av diskurser som ingår i den diskursiva praktiken, dessa kan urskiljas ur diskursordningen och tematiseras till dialektiska diskurser, till exempel kvinnan inom prostitution som "entreprenör" eller "offer". Den sociala matrisen utgör det sociala och kulturella ramverk i vilken den diskursiva praktiken ingår. Fairclough (2010) menar att den sociala matrisen inte enbart kan besvaras med hjälp av diskursanalysen utan kan vara i behov av att kompletteras med teori.

Sammanfattningsvis kan fem förenade drag urskiljas inom CDA (Winther Jørgensen & Philips, 2000):

1. Sociokulturella dimensioner i relation till lingvistisk-diskursiv karaktär.
2. Konstituerande kontra konstituerad.
3. Konkret lingvistisk textanalys av språkbruket i social interaktion.
4. Diskurs och ideologiska effekter.
5. Kritisk forskning.

3.2.2 Analytiska verktyg

Ett grundläggande begrepp i Faircloughs (2010) CDA är som tidigare nämnt *intertextualitet* vilket innefattar en dimension som Fairclough (2010) benämner som *interdiskursivitet*. Intertextualitet innebär analysen av en text mot bakgrund av andra texter och dess diskurs. Fairclough (1992) gör en särskiljning mellan *manifest intertextualitet* och *interdiskursivitet*. Det förstnämnda innebär en öppen redogörelse för andra texters produktion av texten genom till exempel citat eller referenser. Det sistnämnda innebär textens inhämtande av diskursiva element från andra texter genom bland annat uttryck. Fairclough bygger analysen utifrån förändring eller reproduktion av diskurser från tidigare diskursiva strukturer och benämner reproduktion av det varaktiga som *låg* interdiskursivitet, medan *hög* interdiskursivitet tyder på förändring (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

I föreliggande studie har Faircloughs tredimensionella modell översatts till rättsapparaten diskursiva framställning av kvinnan i prostitution. Den sociala praktiken förstås utifrån ett teoretiskt ramverk av samhällsteori och maktanalys. Den diskursiva praktiken har översatts till det svenska rättsväsendet i vilken produktionen och konsumtionen av text, domar, utförs. Den diskursiva praktiken utgörs av en diskursordning, i vilken lager av diskurser tematiseras och utgör analysredskap för studiet av texten bland annat.

Bergström och Boréus (2005) beskriver, utifrån Faircloughs diskursteori, de konkurrerande diskurser som finns inom en diskursiv praktik som *diskursordning*. I föreliggande studie kan detta till exempel innebära den tidigare beskrivna liberala- eller radikalfeministiska diskursen gällande prostitution. Winther Jørgensen och Philips (2000) menar att den *diskursiva kamp* som utspelas inom diskursiva praktiker och diskursordningar kan vara en avspegling av en större social praktik, en samhällsförändring. Detta exemplifierar författarna med hänvisning till Faircloughs begrepp *marketization of discourse*, marknadsdiskurs, som han menar erövrar de diskursiva praktiker som råder inom offentliga institutioner. Detta operationaliseras i studiens bearbetning av empirin genom att synliggöra hur kvinnan i prostitution framställs. För att se hur historisk diskurs angående kvinnan i prostitution manifesteras i dag i rättsapparaten används bland annat interdiskursivitetsbegreppet som enligt Bergström och Boréus (2005) beskrivs som ett verktyg för att synliggöra texters relation till varandra.

3.3 Maktperspektivet

Den kritiska diskursanalysen ämnar enligt van Dijk (2001) att bygga en brygga mellan mikroperspektivet och makroperspektivet. van Dijk (2001) inkluderar relationen mellan makt och dominans i sitt diskursbegrepp. Diskursen kan utgöra ett redskap för att upprätthålla makt och konstruera värdehierarkier. van Dijk (2001) lyfter behovet av att studera omgivande faktorer kring diskursen och fokuserar på hur tillgång till diskursen regleras av de som besitter en överordnad maktposition.

För att förstärka den kritiska diskursanalysens fokus på diskursiva praktikers skapande och reproducerande av asymmetriska maktförhållanden, mellan till exempel kvinnor och män, inspireras föreliggande studie av den kritiska diskursanalytikern van Dijks syn på diskurs och makt. Till skillnad från Foucaults resonemang om makt som produktiv oavsett var den utspelas, anser van Dijk att makt är en undertryckande kraft utövad av överordnade grupper gentemot underordnade grupper (Winther Jørgensen & Philips, 2000). van Dijk (2001) menar att den kritiska diskursanalysen inte är avgränsad till ett specifikt teoretiskt ramverk. Det finns således olika typer av angreppssätt inom den kritiska diskursanalysen. Dessa förenas dock i analysens syfte och perspektiv, vilket van Dijk menar är ifrågasättandet av hur diskursiva praktiker distribueras i syfte att bibehålla social dominans för vissa sociala grupper. Detta kan i föreliggande studie relateras till huruvida kvinnor som befinner sig i prostitution har möjlighet till att aktivt delta i den diskursiva praktiken och därmed tillgodoses eller begränsas möjlighet till att påverka konstruktionen av diskursen. van Dijk ser den kritiska diskursanalysen som ett fördelaktigt verktyg användbart i studiet av diskursiva *genrer*, till exempel text och tal, inom bland annat rättsväsendet.

Då föreliggande studie syftar till att utforska rättsapparatusens diskursiva framställning av kvinnor som befinner sig i prostitution kan det finnas ett behov till att se till de olika diskurspraktiker som finns inom rättsområdet och dess påverkan, till exempel lagförslag och lagrum. Men även historiskt förankrad diskurs gällande prostitution samt den sociala praktiken som Fairclough lyfter som separerad från den diskursiva praktiken (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

3.4 Empiri

Den primära empirin i föreliggande studie består av 68 domar, insamlade från rättsdatabasen Karnov Juridik. Databasen tillhandahåller bland annat samtliga domar från tingsrätterna från 2013 och framåt. Urvalet är begränsat till året 2018, i övrigt är det en totalundersökning då samtliga domar analyserats. Vidare utgörs studien av ett empiriskt material i form av en utvärdering av sexköpslagen som gjordes under åren 1999–2008 (SOU – 2010:49) och propositionen *kvinnofridspropositionen* som utgör en påverkan av den reform av sexköpslagen som gjordes 1998. Det empiriska materialet i föreliggande studie är fördelaktigt utifrån syftet och frågeställningarna i och med att det ger en inblick i kopplingen mellan rättsväsendets framställning och dess konsekvenser i praktiken. Urvalet avgränsas till att innefatta domar som innefattar *köp av sexuell tjänst*. I sökningen av urvalet har domar

som innefattar *koppleriverksamhet* och *köp av sexuell handling av barn* utesluts med anledning av att de anses behandla en annan problematik än den studien avser behandla.

3.5 Analysen av domarna

Föreliggande studie riktar fokus på framställningen av kvinnan inom prostitution av svenskt rättsväsende bland annat utifrån hur prostitution framställs och hur parterna involverade i företeelsen framställs diskursivt utifrån ett lingvistisk-diskursivt fokus. Detta har synliggjorts bland annat utifrån den diskursordning som framkommer i genomläsningen av materialet. För att få rätsida på hur detta manifesteras har grundläggande analytiska redskap använts i studien som bland annat kunnat synliggöra hur parterna i skeendet positioneras, vem som framställs utgöra parten av försäljare av varan, vem eller vad utgör problemet och vem som anses som offer i diskursen.

Faircloughs tredimensionella modell och analysen av de tre dimensionerna separat har använts i föreliggande studie. Den diskursiva praktiken, som tidigare nämnt kan förstås som produktionen och konsumtionen av texten och som i studien framförallt gäller produktionen, har analyserats i förhållande till lagförslaget som ledde fram till reformen av sexköpslagstiftningen 1999 (kvinnofredspropositionen) och en utvärdering av lagens effekt och tillämpning (SOU 2010:49). Detta, menar Winther Jørgensen och Philips (2000), kan synliggöra textens uppbyggnad och förändring genom en *intertextuell kedja*.

Initialt har en genomläsning gjorts av den insamlade empirin för att urskilja teman genom att notera bland annat återkommande begrepp kopplade till kvinnan som befinner sig i prostitution. Under genomläsningen har begrepp och nyckelord noterats för att vidare se eventuella intertextuella- och interdiskursiva kedjor i texterna för att vidare, likt Winther Jørgensen och Philips (2000) föreslår, kunna formulera hypoteser om diskursordning för att sedan underbygga hypotesen med stöd av den lingvistiska analysen.

I analysen av den *diskursiva praktiken* hänvisar Winther Jørgensen och Philips (2000) bland annat till användningen av *intertextualitet* och *intertextuella kedjor* för att se eventuella förändringar i texten. I analysen av *text* använder sig författarna av diskursanalytiska verktyg som *transitivitet*, *nominalisering* och *modalitet*. Transitivitet menar författarna kan användas för att se hur händelser och subjekt förbinds, huruvida subjektet/subjekten utelämnas ur händelseförloppet och passiviseras. Nominalisering är ännu ett verktyg för att se huruvida subjektet/subjekten utesluts ur händelseförloppet och ersätts med ett substantiv. Modalitet fokuserar på vilken grad av affinitet, instämmande, som kan urskiljas i en sats. Fairclough (2010) skiljer på *objektiv*- och *subjektiv* modalitet där det förstnämnda osynliggör avsändaren av det som kommuniceras. Exempel på fraser med objektiv modalitet är "det innebär att" medan subjektiv modalitet kommuniceras i stil med "jag anser att". Den objektiva modaliteten, menar Fairclough (2010), förekommer ofta av kommunikatörer på maktposition. I föreliggande studie har texten, domarna, analyserats utifrån bland annat transitivitet, normalisering och modalitet. Vidare har ekvivalenskedjor använts för att se hur begrepp sammanbinds och bidrar till skapandet av en subjektets identitet (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

Slutligen har den tredimensionella modellens två innersta dimensioner, *text och diskursiv praktik*, placeras i relation till den yttersta dimensionen, *social praktik*. Den diskursiva praktiken har analyserats utifrån den diskursordning i vilken den ingår i för att urskilja de lager av diskurser som den omsluts av. Därefter har den *sociala matrisen* som skapar ramen för den diskursiva praktiken kartlagts, det vill säga de kulturella- och sociala relationer och strukturer som utgör en påverkande faktor på den sociala matrisen.

Enligt Rejes och Bolander (2015) är det viktigt att vid användningen av diskursanalys förtydliga vilket diskursbegrepp analysen utgår ifrån då begreppet kan skilja sig inom olika inriktningar. Winther Jørgensen och Philips (2000) framhåller att diskursbegreppet är brett och tvärvetenskapligt vilket understryker vikten av att specificera studiens begreppsanvändning. Föreliggande studie tar inspiration från Foucaults diskursbegrepp, att utsagor inom ett begränsat fenomen skapar diskursen som vidare skapar mening och sammanhang gällande fenomenet. Sammanhanget innebär vidare en kategorisering av fenomenet samt urskiljer vad som inkluderas och exkluderas i fenomenet.

Analysen av texten inspireras av Boréus (2015) redovisning av textanalys där frågeställningarna, operationaliseras till analysfrågor som ställs till texten. Analysfrågorna utformas utifrån ändamålet att besvara frågeställningarna och inspireras av diskursbegrepp framförallt formulerade av Fairclough och Foucault.

Tabell 1: Operationalisering av frågeställningar till diskursfrågor.

Frågeställningar	Diskursiva utgångspunkter	Diskursfrågor
Vilka subjektspositioner tillskrivs kvinnor som befinner sig i prostitution av den svenskarättsapparaten?	Radikalfeministisk diskurs Liberalfeministisk diskurs Konsumtionsdiskurs Normaliseringsdiskurs Marknadsdiskurs	Vilka synliggörs i skeendet? Vem beskrivs som aktiv- /passiv deltagare i skeendet? Vem beskrivs som offer? Vem beskrivs som förövare?
Hur manifesteras historiska och samhällskontextuella influenser i diskursen sammanlänkad med kvinnor i prostitution och vilka konsekvenser medför detta?	Respektabilitet Liberalfeministisk diskurs Radikalfeministisk diskurs Diskurs och makt	Finns en kategorisering av kvinnor? Vem är offer? Vem är förövare? Hur ser kvinnors deltagande ut i diskursen? Vem har tolkningsföreträdet? Hur omnämns sociala insatser?

I tabellen ovan syns operationaliseringen av studiens frågeställningar till ”diskursfrågor” i syfte att bland annat synliggöra de subjekt som synliggörs och de subjektspositioner som tillskrivs parterna i sammanhanget. I bearbetningen av materialet kunde ett antal diskursiva mönster urskiljas och redovisas under analys- och resultatavsnittet.

3.6 Teoretiska utgångspunkter

Som tidigare nämnt kan diskursanalysen liknas vid en *paketlösning* innehållande bland annat teoretiska modeller (Winther Jørgensen & Philips, 2000). Vidare menar författarna att

Faircloughs definition av diskursanalys innebär en nödvändighet av användandet av andra samhällsrelaterade teorier för att kartlägga de eventuella institutionella eller ekonomiska premisser för den diskursiva praktik som analyseras. Följaktligen redovisas därför paketets teoretiska utgångspunkter, vilka studiens empiriska material analyserats utifrån.

3.6.1 Reifikationens fenomen

Människans produkt blir ett av henne själv oberoende ting, och hennes tillvaro blir en värld där objektrelationerna tar befälet. Den vänder sig mot människan och gör henne främmande, alierad från sig själv (Lukács, 1968 s.21).

Reifikationsbegreppet återupplivades av Georg Lukács (1923) och beskriver ett fenomen och är ett uttryck för det kapitalistiska *metanarrativet* eller överbyggnad. Lukács (1968) använder den ekonomiska analys som Marx svarar för som en "förutsättning" i redogörelsen för vad han beskriver som reifikationens fenomen. Månsson (2007) beskriver Lukács syn på reifikationsfenomenet som människans separation från sin *mänsklighet* i och med arbetets specialisering, och det moderna samhällets autonomisering. Vidare innebär detta en förutsättning för människans objektiva och passiva placering.

Gullvåg Holter (1996) beskriver i sin avhandling *Gender, Patriarchy and Capitalism* vad som kan tolkas som marknadsdiskursen kommersialisering av kärleksrelationen mellan kvinnan och mannen på *den öppna marknaden*, alltså det som *inte* kännetecknas som prostitution. Författaren riktar perspektivet mot kvinnan och mannens utbyte av könsbetingade beteenden och menar att kommersialiseringen och alieringen, reifikationen, normaliserar prostitution till ett marknadsfenomen. I föreliggande studie kan reifikation som fenomen vara applicerbar med anledning av det konsumentinriktade fokus som synliggörs i diskursen.

3.6.2 Metanormer

Rättstillämpning förutsätts ofta genom tolkning. Utrymmet för tolkning regleras utifrån lagtexters klarhet och faktaunderlag och kan baseras på samhällsvärderingars inflytande i rättstillämpningen, menar Schlytter (1999). Schlytter (1999) förklarar att inflytandet av samhällsvärderingar i rättstillämpningen förmedlas via *metanormer*. Enligt Schlytter (1999) inbegriper tolkningsprocessen konstruktioner som ger uttryck för värderingar, värderingar som tas för givna.

3.6.3 Respektabilitet som metanorm

Kön, klass och respektabilitet sammankopplas av Skeggs (1999) i en studie av hur vita arbetarklasskvinnor påverkas av föreställningar utifrån sambandet mellan klass och kön. Skeggs (1999) introducerar klassbegreppets ständiga påverkan och tydliggör i sin studie hur kvinnor konstrueras utifrån samhällskontextuell maktstruktur. Utgångspunkten i Skeggs (1999) teori är den skillnad som gjorts mellan kvinnors utifrån klasstillhörighet historiskt. "I respektabiliteten ingår omdömen som har att göra med klass, ras, kön och sexualitet, och

olika grupper särskiljs genom deras möjligheter att ge upphov till, motsätta sig och uppvisa respektabilitet” Skeggs (1999, s. 11).

I föreliggande studie sammanlänkas Skeggs (1999) respektabilitetsteori med Schytters (1999) resonemang kring rättsväsendets påverkan av samhällsvärdering genom *metanormer* för att synliggöra rättsapparaten konstruktion av kvinnor i prostitution och vidare den historiska och samhällsmoraliska manifestationen i diskursen gällande kvinnor i prostitution.

3.7 Etiska överväganden

Informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet är de fyra forskningsetiska huvudkrav som innefattas av individskyddsskravet. Dessa principer som lyfts av vetenskapsrådet (2017) är relevanta i tillförsäkranen av individers rättighet att genom fri vilja delta i forskning. I och med att studien inte innefattat någon interaktion med människor då den ämnat fokusera på textuella framställningar från textbaserad empiri, har risken för detta uteslutits. Dock innefattar domar, trots deras offentlighet, personliga uppgifter som i studien avidentifierats.

Ett etiskt förhållningssätt har varit insikten av den egna rollen som skapare av diskursen. Då studien ämnat lyfta diskursen kring kvinnors utsatthet i form av prostitution har det varit av vikt att förhålla sig självkritiskt till valet av den diskursiva framställningen även i denna studie. Detta har bland annat gjorts genom motiveringen av vald terminologi, som redovisats inledningsvis i studien.

3.7.1 Begränsning

Som tidigare anförts vilar diskursanalysen på socialkonstruktionistisk grund. Detta menar Winther Jørgensen och Philips (2000) är begränsningens dilemma, då forskaren blir ett verktyg i produktionen av *sanningen*. Winther Jørgensen och Philips (2000) belyser diskursanalytikerns roll som undersökare av det som *faktiskt* skrivits och eventuella mönster i det skrivna. Syftet är inte att skapa en mer *verklig* verklighet. Domarna har därför analyserats utifrån vad som står skrivet, och mönster som kan urskiljas ur detta skrivna. Winther Jørgensen och Philips (2000) betonar vikten av att *göra sig främmande* inför diskursen, för att inte riskera förblindas av det som framställs som naturligt. Detta kan vara svårt i studiet av diskurser som ligger nära inpå. Min förförståelse inom området ligger i tidigare studier i ämnet. I utformningen av forskningsfrågor och val av forskningsområde har det därför krävts en kritisk självhållning gentemot utformningen av forskningsfrågor.

3.7.2 Transparens och reflexivitet

Validitetsbegreppet kan vara svårapplicerat i diskursanalytiska studier med anledning av den socialkonstruktionistiska basen på vilken den står på. Uppfattningen om sanningar som konstruerade kan försvåra appliceringen av detta mätverktyg (Bergström & Boréus, 2005). Validitet kan dock enligt Winther Jørgensen och Philips (2000) bedömas i diskursanalysen

utifrån bland annat *fruktbarhet* och *sammanhang*. Fruktbarheten handlar om ramverket kring analysen och dess operationalisering och tydlighet. Sammanhanget handlar om påståenden kopplade till analysen och dess skapande av sammanhang i diskursen. I studien har operationaliseringen av analysens ramverk tydliggjorts genom tabeller och figurer för att tydliggöra redovisningen av studiens analys. Vidare har modeller i studiens analysdel redovisats för att påvisa olika påståendens sammanhang i diskursen. För att stärka transparensen i studien har citat från empirin framlyfts i analysen och vidare har textanalytiska verktyg används i analysen av citaten. Detta i syfte att stärka studiens reliabilitet. Bergström och Boréus (2005) menar att reliabiliteten i kvalitativa studier kan kopplas till noggrannhet i studiens alla steg. Genom redovisning av lingvistiskt förankrade verktyg och transparensen i användandet av dessa i analysen kan reliabiliteten, trovärdigheten stärkas. Transparensen, genomsynligheten, är av vikt i studiens reliabilitetsaspekt, då samhällsvetenskapliga studier ofta präglas av tolkningar.

I och med studiens konstruktionistiska bas bör stor vikt läggas vid reflexivitet. Detta kan göras genom att motiveringar av val som görs i studien samt kritisk självreflektion kring den egna rollen och hur detta bidrar till en konstruerad bild av det som framförs (Winther Jørgensen & Philips, 2000).

4 RESULTAT OCH ANALYS

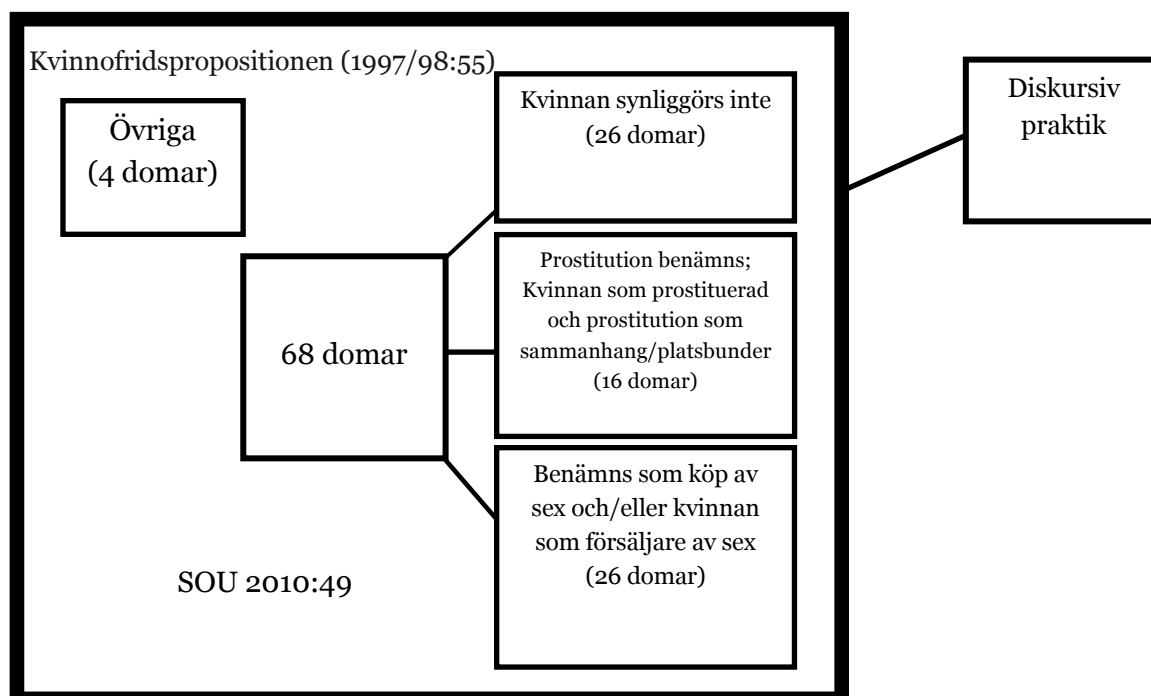
I följande avsnitt presenteras resultat och analys av det empiriska materialet. Inledningsvis presenteras det lagförslag som låg till grund för aktuell lagstiftning gällande förbud mot köp av sexuell tjänst, *kvinnofridspropositionen (1997/98:55)*, och den utredning som gjordes om utvärdering av förbud mot köp av sexuell tjänst (SOU 2010: 49). Vidare övergår avsnittet till att presentera och analysera den primära empiri som föreliggande studie utgår ifrån mot bakgrund av SOU (2010: 49) och kvinnofridspropositionen (1997/98:55) samt teori och tidigare forskning. Avsnittet övergår i teman som kunnat urskiljas i analysen av materialet. I bearbetningen av materialet synliggörs bland annat en diskursiv kamp som främst kan kopplas till en marknadssdiskurs och en offer-förövar-diskurs. Manifestationen av historiska och samhällsmoraliska influenser kan bland annat synliggöras genom kategoriseringen av kvinnorna samt avsaknaden av brottsoffer.

4.1 Metod och material

En viktig aspekt i användandet av diskursanalys som metod är avgränsningen, urskiljandet, av diskurser och diskursordningen. Winther Jørgensen och Philips (2000) ställer frågan om; ”hur avgör man var en diskurs upphör och en annan börjar?” (s. 136). Författarna utgår ifrån diskursbegreppet; diskurser ses som sociala mönster och meningsfixeringar som står i ett dialektiskt förhållande till varandra. Utifrån detta har studiens avgränsningar av olika

diskurser gjorts. Diskurser som kan urskiljas i empirin formuleras utifrån diskursiva drag som står ut ifrån den enhetliga diskursen som i empirin. Avgränsningen av diskurser har inspirerats av föreliggande studies tolkningsram och tidigare forskning som presenterats i tidigare avsnitt. Utifrån diskursfrågorna som formulerats i metodavsnittet (se tabell. 2), tidigare forskning och den teoretiska tolkningsramen har fem avgränsade diskurser kunnat urskiljas i empirin, 1.) radikalfeministisk diskurs; utifrån uppfattningen om kvinnans strukturella offerskap, 2.) liberalfeministisk diskurs; utifrån prostitution som köpet av sex och utsattheten som omständigheter, 3.) normaliseringsdiskurs; utifrån båda parter som jämställda marknadssubjekt, 4.) konsumtionsdiskurs; utifrån särskiljandet mellan kvinnan och *den sexuella tjänsten* och 5.) marknadssdiskurs; enligt Faircloughs (2010) resonemang om samhällets konsumtionsdiskursiva tendenser. I avsnittets redovisning har citat valts ut från domarna, utredningen och propositionen för att underbygga tesen om diskursordningen.

Figur 2: Bearbetningen av domarna, lagförslaget och utredningen.

Modellen ovan redovisar bearbetningen av det relativt omfattande material som studien avser analysera. 68 domar har analyserats utifrån tidigare nämnda lingvistiskt förankrade redskap. Modellen utgår från tingsrättens tillskrivning av kvinnans subjektposition som bland annat "prostituerad" eller "försäljare av sex" och definitionen av företeelsen som "sexköp" eller "prostitution". De lingvistiska verktygen blir relevanta i analysen för att urskilja den diskursivt skapade subjektpositionen av kvinnan. Empirin innefattar även ytterligare två underlag, som i redovisas i modellens yttre dimension figuren ovan (fig. 2), för att synliggöra processen i vilken texten *produceras*. Genom tidigare redovisade redskap som *intertextualitet* och *interdiskursivitet* kan underlagen som presenteras nedan påvisa produktionsförhållandena i vilken domarna vilar på. Vidare kan en eventuell förändring eller reproducering synliggöras i diskursen i domarna.

4.1.1 Kvinnofridspropositionen (1997/98:55)

Kvinnofrid var den proposition (1997/98:55) som låg till grund för införandet av den lagstiftning som infördes 1999 om förbud mot köp av sexuell tjänst. Inledningsvis beskrivs det primära syftet med propositionen; *Propositionen behandlar åtgärder för att motverka våld mot kvinnor, prostitution och sexuella trakasserier i arbetslivet*. I propositionen framhålls det asymmetriska maktförhållande som råder mellan könen och detta exemplifieras genom vad som framhålls som det mest extrema exemplet, mäns strukturella våld mot kvinnor och barn. Propositionen menar att våldet som kvinnor utsätts för av män kan exemplifieras genom flertalet företeelser, bland annat sexualiserat våld. Enligt propositionen innefattas prostitution i vad som bör förstås som mäns våld mot kvinnor och barn. Den strukturella teorin anses även innefatta våld inom äktenskap, kvinnlig könsstämpning, sexuella trakasserier i arbetslivet, handel med kvinnor och påtvingad prostitution.

De sociala insatserna kommer givetvis att vara minst lika viktiga även i fortsättningen för att motivera prostituerade att söka hjälp och komma bort från det destruktiva liv som de lever. En kriminalisering kan inte utgöra annat än ett komplement i arbetet med att minska prostitutionen och kan inte på något vis ersätta de sociala insatserna. (Kvinnofrid Prop. 1997/98:55, s. 105–106)

4.1.2 SOU (2010:49)

Förbudet mot köp av sexuell tjänst har nu varit i kraft i drygt tio år. Det har framförts olika uppfattningar om vilka konsekvenser kriminaliseringen har fått. I riksdagen har frågan om en utvärdering av förbudet aktualiserats vid flera tillfällen. Också internationellt har lagstiftningen om förbud mot köp av sexuell tjänst uppmärksamats och det finns ett stort intresse av att få veta vilken effekt förbudet haft. Bland annat har ökande problem med människohandel för sexuella ändamål och prostitution inneburit att många länder funnit skäl att överväga nya metoder för att bekämpa köp av sexuella tjänster och människohandel (SOU 2010:49, s. 13–14).

Under 2008 beslutades att utredning skulle göras med uppdrag att utvärdera tillämpningen och effekten av förbudet mot köp av sexuell tjänst. Utvärderingen, under ledning av dåvarande justitiekansler Anna Skarhed, syftade till att examinera hur bestämmelsen fungerat i praktiken samt se de effekter som förbudet haft gällande förekomst av prostitution och människohandel för sexuella ändamål i Sverige. En av utgångspunkterna i utvärderingen var; ”att köp av sexuell tjänst fortfarande ska vara kriminaliserat.” (SOU 2010:49, s.271). I utredningen framhålls att lagstiftning om förbud mot köp av sexuell tjänst är en viktig komponent i arbetet att motverka prostitution (SOU 2010:49, s.24). Utredningen utgår ifrån den definition av prostitution som framhålls i 1993 års prostitutionsutredning som likställer prostitution med ”när minst två parter köper eller säljer sexuella tjänster mot ersättning (vanligen ekonomisk); vilken utgör en förutsättning för den sexuella tjänsten” (SOU 2010:49, s.15). Dock framhålls det i utredningen att definitionen kan te sig problematisk med

anledning av att den osynliggör den ojämna maktbalans som ofta motsvarar verkligheten (SOU 2010:49).

4.2 Osynliga avsändare

Varken lagtext eller doktrin ger något klart och entydigt svar på frågan om vem som är att anse som målsägande. Enligt vår bedömning finns det inte något hinder mot att en person som utnyttjats i prostitution har ställning som målsägande i ett mål om köp av sexuell tjänst. En prövning får göras i varje särskilt fall om den person som tillhandhållit den sexuella tjänsten är så direkt berörd av brottet att hon eller han bör betros med att utöva den offentliga funktionen en straffatalan innebär (SOU 2010:49, s.26).

Citatet belyser en problematik rörande otydligheten i vad och vem som är att anse som brottsoffer. I enbart två av de 68 domar som analyserats går det att finna målsäganden som utgörs av kvinnor som befinner sig i prostitution och i ytterligare två fall närvarar två kvinnor i egenskap av tilltalade. I det ena fallet där kvinnan är målsägande är detta med anledning av att kvinnan utsatts för en stöld av den tilltalade och i det andra fallet är det med anledning av att den kvinnan utsatts för olaga hot. I de två separata fall där kvinnorna närvarar i egenskap av tilltalade är det gällande bokföringsbrott respektive misstanke om grov misshandel. Alla fyra domar, där kvinnorna står som tilltalade eller målsägande, inbegriper även yrkanden gällande köp av sexuella tjänster av målsägarna och de tilltalade. De kvinnor som berörs av brottet i egenskap av *brottsoffer*, beroende på ideologisk ståndpunkt som tidigare anförts, i målen blir vanligen kallade som vittnen. Deras vittnesmål om händelsen representeras dock ofta av poliser som insamlat deras utsagor i polisförhör med hänvisning till praxis. Detta resulterar i att kvinnornas berättelser om händelsen ses som andrahandsinformation, vilket inte kan tillskrivas samma tyngd som om vittnesmålen hade skett i rättssalen med hänvisning till praxis (NJA 2015 s. 222 p. 8). Att kvinnornas berättelser tillskrivs lägre bevisvärde kan även resultera i svårigheter att få igenom fällande domar. Det finns således ingen klarhet kring vem eller vad brottet begås emot. I 26 av de 68 analyserade domarna benämns inte personen som den sexuella tjänsten *köpts* av (se fig. 2). Detta kan bland annat bero på att brottet erkänts redan under inledande polisförhör vilket ofta resulterar i att en huvudförhandling inte behöver genomföras enligt regler om strafföreläggande (RB kap. 48). Målet avgörs därför till stor del av den tilltalades erkännandet i inledande polisförhör.

4.3 Marknadsdiskurs

En dominerande diskurs i den diskursiva praktiken är den marknadsdiskurs som även framhålls inom forskningsfältet (Niemi, 2010; Fairclough, 2010). Den marknadsdiskurs som dominerar den sociala praktiken underbyggs av den diskursordning av liberalfeministisk-, normaliserings- och konsumtionsdiskurs som framkommer i domarna. Detta lyfts genom presentationen av slumpmässigt utvalda citat från domarna, utifrån de kategorier som redovisats (se fig. 2).

4.3.1 Varan i fokus

Genom X erkännande, som alltså stöds av den övriga utredningen, är det styrkt att X vid tillfället dels skaffat sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning, dels olovligen tagit de kontanter som - efter att han överlämnat dem till X som betalning - tillhörde henne och med avsikt att behålla dem, vilket innebar skada för henne. Även om X var missnöjd med den tjänst som betalningen avsåg kan han inte rimligen ha trott att han hade lov att ta tillbaka pengarna - i synnerhet inte utan att ens ha tagit upp saken till diskussion med X. (B 2086-18)

I citatet uthämtad från en av de domar där en målsägare finns närvarande går att utläsa tingsrättens bedömning gällande den stöld som den åtalade utsatt målsägaren för. I slutet av citatet går det att urskilja en *objektiv modalitet* där tingsrätten förbinds med påståendet. *Han kan inte rimligen ha trott att han hade lov att ta tillbaka pengarna* efterföljer påståendet om att *även om X var missnöjd med den tjänst som betalningen avsåg*. Detta kan tolkas som att tingsrätten anser att det är orimligt att anta att, trots missnöjet, ta tillbaka den ersättning som betalats i utbytet mot *tjänsten*. Påstående styrks ytterligare genom att den tilltalade inte *ens tagit upp saken till diskussion*. Winther Jørgensen och Philips (2000) menar att modaliteten ger effekt på ”konstruktionen av sociala relationer och kunskaps- och betydelsesystem” (s. 87). Modaliteten kan tolkas som ett sanningsanspråk gällande tjänsten. Tjänsten, som får förstås som *den sexuella förbindelsen*, sammankopplas med en uppfattning om ett eventuellt missnöje gällande den förväntade service som innefattas i utbytet av varan mot ersättning. En retur av pengarna på grund av missnöje kan således inte genomföras förrän en diskussion om detta ägt rum.

Vidare går att utläsa att återtagandet av ersättningen innebär *skada* för kvinnan som utsätts för stölden. Detta kan ses som en markör över vad som anses skadligt och vad som exkluderas att uppfattas som skadligt för kvinnan. Köpet av den sexuella tjänsten benämns inte någonstans i domarna som skadligt för de som utsätts. Detta kan tolkas som en diskursordning innefattande marknadsskild, det som Fairclough (2010) benämner som *marketization of discourse*, som sammankopplas med samhällsutvecklingen i den sociala praktiken. Bland annat genom den höga objektiva modaliteten avseende stölden.

Det fokus som riktas mot *tjänsten* kan förtydligas genom ett citat hämtat från en av domarna; ”I målet är utrett att de aktuella tjejerna var prostituerade och att det förekommit sexköp i det aktuella hotellrummet” (B 5556-17). Citatet utgör en nominalisering genom *sexköpets* avsaknad av subjekt i händelsen, händelsen blir således substantiverad och subjekten osynliggörs. *Tjejerna* ekvivaleras med att vara prostituerade utifrån den höga objektiva modalitet i citatet, men frikopplas från *sexköpet* som vidare *ekvivaleras* med platsen för händelsen utifrån en hög objektiv modalitet i citatet. I och med att *köpet av sex* är en fristående händelse som till synes saknar subjekt kan detta underbygga tesen om den konsumtionsdiskurs som vidare sammanlänkas med den marknadsskild som tidigare nämnts.

Den händelse, eller *samhällsfenomen* (SOU 2010:49), som hänvisas till i domarna koncentreras till köpet av sex och inbegriper således inte det strukturella våld som kvinnofridspropositionen riktar stort fokus på i lagförslaget. Frikopplingen av varan (*den*

sexuella tjänsten) från kvinnans kropp kan genom reifikationsbegreppet förstås som en reducering av *kvinnan* till ett redskap i produktionen av varan. Vidare kan hon tolkas som passiviserad i förhållande till händelsen. Händelsen blir närmast abstrakt och verkar på egen hand utan involverade parter. Detta kan sammankopplas med Lukács (1968) resonemang gällande effekten av arbetets specialisering; samhället som helhet undångöms och osynliggörs. Detta kan vidare sammankopplas med Niemis (2010) problematisering av neutraliseringen av köparens subjektposition till, vad som benämns som, en marknadsaktör. Niemi (2010) menar att subjektpositionerna inom offer-förövardiskursen, den radikalfeministiska diskursen alltid innebär en könsstereotypisering av parterna involverade, medan marknadsdiskursens konstruerade subjektpositioner utgör en neutralisering av subjektet som tillskrivs kännetecknen av utbytbarhet.

Författaren lyfter att *sexköparen* istället bör positioneras som köpare av exploaterade kvinnor vilket är vad Schotten (2005) definierar prostitution som. Utifrån Schottens (2005) definition av prostitution kan det ifrågasättas huruvida diskursen behandlar prostitution överhuvudtaget, i och med uteslutandet av de faktorer som innebär utnyttjande och våld.

Därtill har han betalat henne 1 500 kr vilket är vad kvinnan enligt sin annons tar betalt per timma. X stannade runt en timma hos kvinnan. Det ter sig även som en lång tid för att endast diskutera balen och bekanta sig med varandra. Vidare finner tingsrätten att det ter sig märkligt att X varit beredd att betala 3 000 kr samt en balklänning för att få sällskap till en företagsbal som inte skulle pågå mer än två-tre timmar. (B 3022-17)

I citatet ovan syns adverbet *märkligt* ekvivalerad med ersättningens storlek i förhållande till den tid som utförandet av tjänsten innebär. Den subjektiva modalitet som urskiljs i citatets slutfras kan tolkas som ett ställningstagande från tingsrättens sida gällande ersättningen, huruvida 3000 kronor är mycket pengar för två till tre timmar. Det torde således gå att urskilja ett formulerat bytesvärde på den tjänst som utbyts från tingsrättens bedömning vilket vidare tydliggör marknadsdiskursen. I samma dom går att utläsa;

X har vidgått att han träffat kvinnan, att han visste om hennes yrke och att han betalade henne 1 500 kr. Han har dock gjort gällande att kontakten skedde för att hon skulle följa med på en företagsbal och att inget sexuellt hände dem emellan. (B 3022-17)

Argumentet för reformen av lagen definieras i lagförslaget (prop. 1997/98:55) och SOU (2010:49) som bland annat för att skifta fokus som tidigare varit på kvinnan i sammanhanget till mannen, *köparen*. Dock synliggörs ett skifte i domarna som gjorts från kvinnan till *tjänsten* vilket kan tydliggöra en liberalfeministisk tendens i diskursen och tyder på en hög interdiskursivitet från radikalfeministisk diskurs till liberalfeministisk diskurs. Fokuseringen på varan mot ersättning kan förstås utifrån Westerstrands (2008) redogörelse av normaliseringsförespråkares definition av prostitution.

4.3.2 *Kvinnan som försäljare*

X har försökt skaffa sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning genom att kontakta kvinnan som skulle sälja sexuella tjänster, göra upp om att få ha samlag med henne mot ersättning och besöka det rum där tjänsten skulle utföras. (B 3871-18)

I och med att fokus riktas till tjänsten som utbyts mot ersättning kan kvinnans roll tolkas som ur en konsumtionsinriktad kontext, tillskriven en subjeksposition som entreprenör. Ovanstående citat är ett yrkande taget ur en av domarna gällande *sexuell förbindelse mot ersättning*. Citatet inbegriper flertalet marknadsskildskursivt förankrade framställningar av kvinnan, försäljaren av sexuella tjänster. I och med förankringen i marknadsskildskurs som kan synliggöras i citatet kan en maktbalans mellan parterna tolkas som neutral. I två olika domar går att utläsa; "Kvinnan *arbetade* som prostituerad" (B 3796-18) och "X har vidgått att han träffat kvinnan, att han visste om hennes yrke" (B 3022-17). I det första citatet framkommer en skildskursordning innehållande två avgränsade skildskurser. Beskrivningen av kvinnan som utövare av ett yrke, yrkeskategorin är alltså prostitution. Kvinnan ekvivaleras med att *arbета* och *prostituerad* genom en hög och objektiv modalitet. Framställningen av kvinnan som yrkesverksam tyder på en liberalfeministisk skildskurs medan användandet av *prostituerad* i citatet signalerar en form av offerprostitution, en radikalfeministisk skildskurs, gällande kvinnans subjeksposition.

Tydligheten av de marknadsskildskursiva tendenserna når sin kulmen i en av domarna där kvinnan, i egenskap av säljare av sexuella tjänster åtalas för bokföringsbrott;

X har som enskild näringsidkare haft ansvaret för att bokföra verksamheten enligt bokföringslagen. Affärshändelser ska bokföras löpande och det ska finnas verifikationer för samtliga bokföringsposter. Med affärshändelser avses enligt bokföringslagen alla förändringar i storleken och sammansättningen av företagets ekonomiska relationer med omvärlden. När det gäller kontanta in- och utbetalningar ska dessa bokföras senaste påföljande arbetsdag." (B 11481-17)

Citatet är hämtat ur en dom som behandlar två yrkanden. Ena delen av domen handlar om ett bokföringsbrott, som den tilltalade gjort sig skyldig till med anledning av att hon "bedrivit enskild näringsverksamhet genom att sälja sexuella tjänster under den aktuella tiden" (B 11481-17). Benämningen på prostitution som ett yrke i citatet tydliggör tesen om en dominerande marknadsskildskurs i domarna.

Den konsumtionsinriktade skildskursen som oftast görs gällande den *köpande parten*, mannen, omfattar även i vissa fall kvinnan; "X har försökt skaffa sig en tillfällig sexuell förbindelse mot ersättning genom att sluta avtal om samlag och oralsex mot ersättning och bege sig till platsen där det var upp gjort att säljare och köpare skulle träffas" (B 3871-18). Användandet av att *sluta avtal* innebär en tydlig markör på ett till synes jämställt förhållande parterna emellan, vilket är förenligt med en normaliseringsdiskurs. Detta påvisar slutligen en hög interdiskursivitet från kvinnofridspropositionens utgångspunkt om maktasymmetri mellan könen.

4.3.3 *Kvinnan som offer och försäljare*

Av X egna uppgifter, vilka vinner stöd av vad X har berättat, framgår att han befunnit sig i den aktuella lägenheten med en kvinna som annonserar sina tjänster. Fråga är då om det förekommit något köp av sexuell tjänst under den tid han var i lägenheten (B 9557-17).

I citatet, uttaget från tingsrättens bedömning, synliggörs *marknadsdiskursiva* tendenser i och med framställningen av kvinnan som *annonsör* av *tjänster*. Vidare beskrivs handlingen som kvinnans tjänster. Gällande transitivitet kan det i slutet av citatet synliggöras en passivisering av den tilltalade i målet. Händelseförloppet, köpet av en sexuell tjänst, saknar en tydlig subjektsposition i form av *föröware* eller *köpare*. Som framkommit ur tidigare resonemang är kvinnan i prostitution delvis oidentifierad utifrån resonemanget om prostitution som ett exempel på strukturellt våld mot kvinnor (prop. 1997/98:55). Diskursen normaliserar således de båda parternas subjektspositioner, likt Niemi (2010) anför, vilket förenar detta med en sexköpsförespråkande anda.

Han (polisen) hade åkt till stationen med en misstänkt sexköpare när hans kollega X hörde av sig och sa att de hade ytterligare en misstänkt sexköpare. Han var med och lämnade X på polisstationen och avrapporterade. Han åkte också till lägenheten och förhörde den prostituerade kvinnan. (B 9557-17)

Citatet ovan är en polismans beskrivning av händelsen som rubriceras som sexköp. I citatet kan en *diskursiv kamp* urskiljas i form av en marknadsdiskurs och en radikalfeministisk diskurs. Mannen benämns som sexköpare och kvinnan benämns som prostituerad. Vidare ekvivaleras *kvinnan* med *prostituerad*. Den *prostituerade* parten innefattar således en könsidentitet medan sexköparen förblir könsneutraliserad. Detta går att se som en intertextuell kedja i lagförslag, utredning och domar;

Om den prostituerade befinner sig i ett hjälplöst tillstånd och köparen har sexuellt umgänge genom att otillbörligt utnyttja detta kan bestämmelsen om sexuellt utnyttjande i 6 kap. 3 § brottsbalken komma att tillämpas (Prop. 1997/98:55, s.103).

I citatet från kvinnofridspropositionen benämns den kriminaliserade parten som köpare vilket underbyggs av den kontinuerliga benämningen av den tilltalade som *köpare* av en sexuell tjänst. Detta kan tolkas som konsumtionsdiskurs och i ett större samhällskontextuellt perspektiv, marknadsdiskurs.

Å ena sidan kan den konkurrerande diskursordning som syns i den diskursiva praktiken innebära ett synliggörande av den ojämna maktrelation som finns mellan de två parterna. Vilken beskrivs i utvärderingen (SOU 2010:49) som av vikt i diskursen rörande prostitution. I utredningen redovisas dock inledningsvis för att användningen av *sexsäljare* eller *att sälja sex* förekommer i texten och hänvisar då till att dessa är begrepp som fortfarande används i rapporter utfärdade av Socialstyrelsen och tidigare prostitutionsutredningar. Med anledning av utredningens redovisning kan det därför tyda på en *manifest intertextualitet*, då utredningen refererar till andra texter (Winther Jørgensen & Philips, 2000), mellan de texter

som hänvisas till i utredningen samt till de domar som analyserats. Den olika diskurser som förekommer i utredningen kan dock problematiseras med anledning av att begreppet *sexköpare* får stå enskild utan att den andra parten synliggörs. Vidare finns delar i utredningen där den ojämna maktordningen inte blir lika synlig liksom det resonemang som föregående detta i utredningen vilket synliggörs i detta citat taget från utredningen; ”Krogen, diskotek och uteställen” nämns som vanliga platser där kontakter knutits med sexköpare bland de ungdomar som i enkätundersökningar redovisat att de tillhandahållit sexuella tjänster” (SOU 2010:49, s. 112). Här redovisas för sexköpares kontakt med ungdomar som tillhandahållit sexuella tjänster. Diskursen blir övergripande marknadsorienterad och en maktordning mellan ungdomar och *sexköpare* förblir osynlig.

4.4 Kvinnan

Kvinnan utgör nästintill ett symbolvärde för den prostituerade parten i sammanhanget och domarna framhåller en tydlig framställning av att individen som befinner sig i prostitution inte är man. Kvinnans ekvivalens med *prostitution* påvisar tendenser av en radikalfeministisk diskurs i domarna. Om *prostitution* förstås utifrån ett strukturellt våld mot kvinnor och kvinnan är den enda parten i domarna som ekvivaleras med *prostitution/prostituerad* kan detta tolkas som att hon representerar den problematiska dimensionen i *fenomenet*. Den prostituerade parten är framförallt *kvinn*a och benämns inte sällan som enbart ”kvinnan” i bestämd form, som med stöd av kontexten frambringar en underförståelse av att hon befinner sig i prostitution.

Den tidigare nämnda dragningen till att i domarna vilja könsidentifiera den utnyttjade parten tydliggörs i citatet; ”Det är således klarlagt att den aktuella lägenheten använts till försäljning av sexuella tjänster med den transsexuella personen som förekommer i materialet”. Ett genomgående tema i domarna är den bestämda könsidentitet på *säljaren* till den sexuella tjänsten. I fyra av 68 domar benämns den säljande parten som *person* varav i två av domarna som *en transsexuell person* vilket underbygger hypotesen av en tendens av att vilja tillskriva *säljaren* en könsidentitet. Dock finns det få tillfällen i domarna, eller utredningen där en bestämd könstillhörighet synliggörs på den *köpande* parten. Köparen som framförallt manligt kodad, vilket är uteslutande i domarna, osynliggörs vilket vidare döljer mannens subjektsposition i egenskap av förövare i det strukturella våldet mot kvinnor. Kvinnan, som i domen benämns som transperson, synliggörs som den part i målet som enligt kvinnofridspropositionen är att anse som den *utnyttjade* parten. Tydliggörandet av könsidentiteten på den utnyttjade parten i prostitution påvisar den strukturella offerposition som kvinnan har i diskursen rörande prostitution, däremot finns ingen tydlig förövarposition i form av en man. Detta menar även Niemi (2010) kan synliggöras i diskursen gällande reformen av sexköpslagen. Att förövaren framställs som sexköpare kan som tidigare anfört neutralisera dennes subjektsposition och han framstår som jämställd med kvinnan. Att sexköparen dessutom framställs som könsneutral osynliggör än mer subjektspositionen som förövare i målen. Detta kan tolkas som en hög interdiskursivitet från lagförslag till praxis, där diskursen barkar alltmer åt marknadsdiskursiva tendenser.

4.4.1 Den kända prostituerade kvinnan

Den diskursivt framställda konstruktionen av prostitutionssammanhang; kända gator och kända kvinnor kan utgöra en bidragande faktor i domarna som omständigheter för att påvisa att en brottslig gärning har begåtts. Benämningen av mannen som sexköpare indikerar vidare en aktiv position, förenat med ett handlande medan kvinnan isoleras i en identitet sammankopplad med att *vara* prostituerad. En ringa interdiskursivitet förenat med detta kan ses i domarna och utvärderingen där den kriminaliserade parten är förenad med ett beteende och den andra parten förenad med en identitet vilket tyder på en reproducering av diskursen.

Detta tydliggörs även när diskursen görs gällande tendenser som anses vara vanliga i sammanhanget. När någonting som benämns som *typiskt* eller *vanligt* i sammanhanget i samband med sexköparen är det förenat med ett visst beteende. När det handlar om välkända tendenser rörande kvinnorna handlar det oftast om identiteten som prostituerad kvinna eller hennes förekomst i sammanhanget.

Tabell 2: skillnaden mellan män och kvinnor i domarna

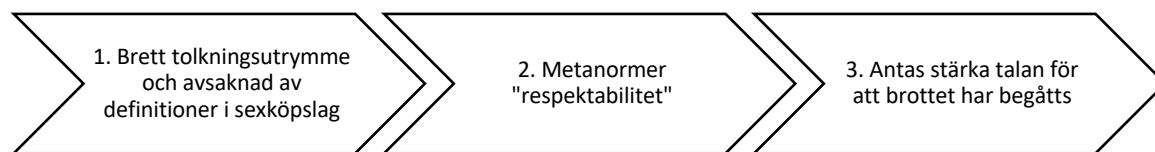
Mannen	Kvinnan
"Han bedömde att deras beteende var typiskt för personer som var på väg att köpa sexuella tjänster." (B 3796-18)	"Kvinnan, som han visste hade förekommit i prostitutionssammanhang tidigare." (B 16152-17)
"Beteendemönstret är typiskt för fall där det är fråga om sexköp." (B 4479-18)	"En kvinna, som är känd prostituerad." (B 4620-18).
"Mannen betedde sig som en typisk sexköpare." (B 2289-18)	"Han såg x gå fram till en kvinna som är känd för polisen från dessa sammanhang." (B 2047-18)

Uppfattningen om prostitution som fenomen kopplad till plats och personer, specifikt kvinnor i prostitution, kan tolkas tjäna ett syfte i domarna genom att de förstärker rimligheten att ett köp av en sexuell tjänst skett. Kategoriseringen av kvinnan utifrån Skeggs (1999) teori om respektabilitet och identifieringen av kvinnan som prostituerad kan påverka utfallet. Kvinnans kategorisering som *den andra*, kan tolkas som en uppoffring av sin position som respektabel i syfte att fälla sexköparen för brottet. Brottet, i avsaknad av brottsoffer, blir ett brott mot samhällsmoralen.

Sexköpslagens breda tolkningsutrymme och avsaknad av målsäganden eller vittnen, som bland annat Florin (2012) framlyfter, kan innebära ett behov av polisens vittnesmål om välkända kvinnor på platser där prostitution förekommer. Detta för att styrka bevisbördan i målet. Detta är vad Schlytter (1999) benämner som metanormer, samhälleliga konstruktioner av det Skeggs (1999) framlyfter som kategoriseringen av kvinnan som respektabel eller icke-respektabel.

Figur 3: process över metanormers inflytande i styrkande av brott

1. När det gäller frågan om samlaget har skett i utbyte mot betalning anser tingsrätten att X uppgifter om att 2. den kvinnan som X hade samlag med förekommit i prostitutionssammanhang tidigare och att den plats där de påträffades är ett känt tillhåll för prostitution, 3. starkt talar för det (B 16152-17)

Med anledning av kategoriseringen av kvinnor utifrån respektabilitet kan det synliggöra en historisk manifestation i diskursen genom framställningen av som *prostituerade*, till skillnad från de som inte är *prostituerade*. Detta med utgångspunkt i Skeggs (1999) respektabilitetsbegrepp som förankrat i historisk kategorisering av kvinnor utifrån klasstillhörighet. Det fokus som utifrån en marknadsdiskurs riktas mot köpet av varan och den reifikation av kvinnan som avskild från varan, den sexuella tjänsten, kan skapa en ihållighet i implementeringen av lagen. Därav blir kategoriseringen av kvinnan med tillskrivningen av rollen som prostituerad av vikt. Män som ofta förekommande i brottmål eller kända gärningsmän existerar inte i domarna, vilket indikerar att prostitution fortfarande anses som ett kvinnligt kodat fenomen. Detta kan vidare innebära att det fokus som tidigare riktats mot kvinnan, och som på grund av kritik resulterat i en reform av lagen, är bestående. Kvinnan förblir det symboliska subjektet för prostitution i och med ekvivalensen mellan kvinnan och identiteten av prostitution. Sexköpare ekvivaleras med ett beteende och beteendet beskrivs som generellt för hela gruppen av *sexköpare*. Ekvivalensen av sexköparen och beteendet som kopplat ett kommersiellt kodat beteende, ett beteendemönster för ett köp av sex, utesluter beteenden relaterade till våld eller utnyttjande i vilket prostitution enligt radikalfeminism behöver förstås utifrån (prop. 1997/98:55).

Som tidigare anfört blir kvinnornas vittnesmål förringade, genom lagstiftning, till andrahandsinformation vilket innebär ett lägre bevisvärde. När kvinnan är aktivt deltagande i diskursen förringas alltså detta till ett lågt innehållsvärde medan kategoriseringen av henne som prostituerad styrker talan. Detta tydliggör passiviseringen av kvinnan och begränsning till aktivt deltagande i diskursen. Praxis gällande andrahandsinformation i kombination med avsaknaden av målsäganden i dessa brottmål kan således utgöra en diskriminering av kvinnan i prostitution och begränsar hennes tillgång till den diskursiva praktiken. Detta exemplifierar hur diskurs kan bidra till reproducering av maktpositioners obegränsade tillgång och begränsning av kvinnlig representation i dessa sammanhang.

4.4.2 Kvinnan och mannen

”Det går inte heller att bortse ifrån det faktum att X precis innan händelsen har försökt köpa sex, och blivit upprörd när försöket misslyckades” (B 11801-18). Citatet är hämtat från en dom i vilken två yrkanden avhandlas gentemot en man som gjort sig skyldig till försök till köp av sexuell tjänst och vid ett senare tillfälle gjort sig skyldig till ett våldtäktsförsök. I citatet framkommer det att genom vad som benämns som ett *misslyckat* försök till att *köpa sex*

utgör ett faktum, ofrånkomligt att bortse ifrån, som underbygger rimligheten i den tilltalades handlande; försök till våldtäkt. I satskonstruktionen kan en hög objektiv modalitet synliggöras, det *går inte* att bortse från vad som kan tolkas som en sexuell frustration hos den tilltalade. Detta kan kopplas till den syn på kvinnlig och manlig sexualitet som manifesteras historiskt bland annat från perioden av reglementering (Lennartsson, 2001).

En ringa *interdiskursivitet* kopplad till reglementeringsdiskurs skulle kunna underbyggas av Lennartssons (2001) beskrivning av synen på den manliga sexualiteten till skillnad från kvinnan. Sexualiteten hos mannen framställs som svår att tillbakahålla och att ett nedtryckande av detta kan inte enbart innebära ett straff för den enskilda individen utan även påverka samhället negativt. Citatet kan således påvisa en historisk influens av dikotomiseringen av kvinnor. Inte enbart utifrån kategoriseringen mellan den oskyldiga kvinnan som föremål för en hämmad och destruktiv sexualitet som misslyckandet av försöket till köp av sex av en kvinna i prostitution gett upphov till. Skillnaden görs även mellan kvinnan och mannen, som en ventil för sexuellt utlopp och mannen i behov av sexuellt utlopp. Tolkningen blir att kvinnan som befinner sig i prostitution således eventuellt hade kunnat förhindra våldtäktsförsöket.

4.5 Strukturellt eller individuellt perspektiv

Kvinnofridspropositionen (Prop. 1997/98:55) som ledde fram till reformen av lagen har strukturellt förankrad diskurs gällande prostitution bland annat genom uppfattningen om prostitution som ett exempel på mäns våld mot kvinnor och barn. Dock kan utredningen påvisa en förändring i diskursen mot en alltmer individcentrerad syn på prostitution. Definitionen av prostitution i utredningen påvisar bland annat detta och förringar prostitution, mot bakgrund av marknadsdiskurs, till utbytet av en vara mot ersättning. Detta kan dock bero på avsaknaden av definition av prostitution (Florin, 2012). Analysen av domarna vittnar om en ännu starkare nyans av individcentrering gällande prostitution genom reducering av kvinnor till att anses som omständigheter, vittnen eller genom att helt enkelt inte benämna deras position över huvud taget. Skiftet från strukturellt till individuellt kan tolkas som ett tecken på det samhälleligt paradigmskifte som Fairclough belyser som en senmodern samhällsutveckling (Winther Jørgensen & Philips 2000).

4.5.1 Fenomenet och omständigheterna

I en av domarna finns ett skiljaktigt uttalande från en av de deltagande nämndemännen som menar att;

Det är av utredningen visat att det vid ingripandet av X förekom en pågående sexuell akt mellan X och en prostituerad kvinna. Samlaget har vidare ägt rum i ett område där det förekommer prostitution. Mot bakgrund av dessa omständigheter finns det inga rimliga tvivel om att samlaget har skett mot betalning. X, som till och med förnekat att samlag har skett över huvud taget, är inte trovärdig och har inte uppfyllt den förklaringsbörda som han får anses ha när han har blivit påkommen i förevarande situation. (B 16152-17)

I citatet synliggörs till skillnad från tidigare resonemang en avsändare i form av *en prostituerad kvinna* och platsen för brottet beskrivs som *ett område där det förekommer prostitution*. Dessa uttryck beskrivs utgöra omständigheter med syftet att bekräfta att ett samlag skett mot betalning. Kvinnan, i detta fall, beskrivs som en av två omständigheter där det andra är en omständighet som utgörs av platsen där händelsen ägt rum. Mot bakgrund av detta kan det antydvas en objektivisering av kvinnan i situationen, som likställd en plats och ett sammanhang.

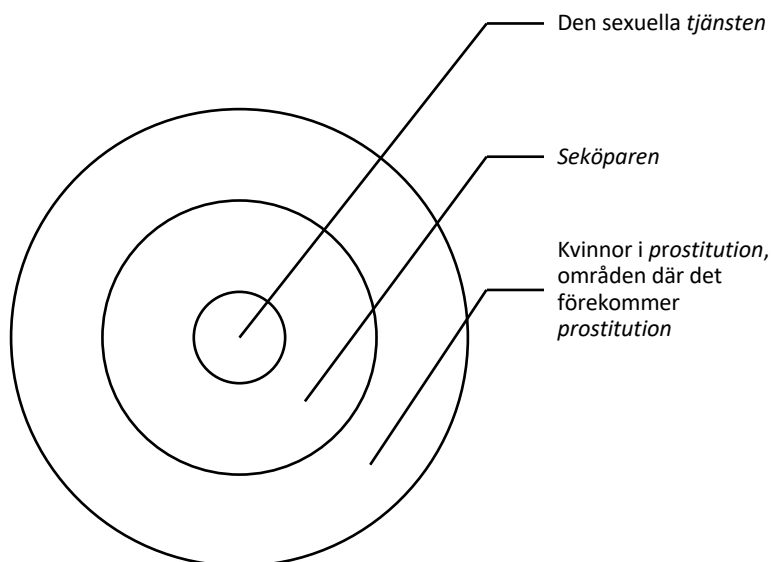
En kvinna, som är känd prostituerad, hämtade mannen i porten. Hon var klädd i ett rött genomskinligt nattlinne som var ganska iögonfallande. Han såg att mannen och kvinnan gick upp för första trappavsatsen tillsammans. (B 4620-18)

I citatet ovan framkommer en ekvivalens mellan kvinnan, som känd för polisen inom *prostitutionssammanhang*, och platsen som ett *känt tillhåll* för prostitution. Kopplingen mellan dessa två faktorer stärker talan för att det skulle skett ett *samlag i utbyte mot betalning*. Detta går även att se i tidigare citat där dessa faktorer uttrycks som *omständigheter*. Ekvivalensen mellan kvinnan som förekommen i prostitution och platsen som ett känt tillhåll styrks med citatets höga modalitet, *förekommit och är*, i satskonstruktionen. En ringa interdiskursiv trend går att urskilja i och med prostitution som sammanlänkat till vissa individer i samhället och platser. Utifrån Lennartsson (2001) och Swanströms (2000) resonemang kring den offentliga kvinnan kan en historisk manifestation synliggöras rörande den tillskrivna subjektpositionen av kvinnan som befinner sig i prostitution. Att kvinnor ses som välkända inom prostitution, befintliga på platser förknippade på prostitution styrker tesen om den övervakning och kontroll som tidigare synliggjorts i historien bland annat under tiden av reglementering. Vidare kan avsaknaden av ”kända sexköpare” och återkommande ”välkända prostituerade kvinnor” påvisa ett fortsatt fokus på kvinnan i sammanhanget. ”När de såg en för polisen känd prostituerad prata med och sedan åka iväg med en man som sedan visade sig vara X”. Kvinnan i citatet, hämtat från en av domarna, ekvivaleras med identiteten av en känd prostituerad i och med den objektiva höga modalitet som syns i det kursiverade ordet satskonstruktionen. Ur ett maktperspektiv kan det med anledning av den objektiva modalitet som urskiljs i citatet tyda på en hög sanningshalt av påståendet. Den objektiva modaliteten beskrivs av Winther Jørgensen och Philips (2000) som sammankopplat med en maktposition. Kvinnans tillskrivna identitet i form av *känd prostituerad* är därmed fastställt och framstår som en framstår som absolut sanning.

Prostitution som samhällsföreteelse kan även ses i utvärderingen; ”En annan aspekt att ta hänsyn till när man jämför material från olika länder är att prostitution som samhällsfenomen kan studeras utifrån flera olika perspektiv” (SOU 2010:49 s. 143). I domarna kan en låg interdiskursiv tendens gällande *fenomenet* eller *företeelsen* synliggöras genom att det tidvis finns en nominalisering av händelsen, köpet av den sexuella tjänsten. Detta blir tydligt i tidigare exempel där kvinnorna benämns som *tjejer* och ekvivaleras med *prostituerade*. I samma mening syns benämningen *sexköp* som frikopplat från *tjejerna* och får stå enskilt och substantiverat (B 5556-17). Satskonstruktionen utelämnar således subjekten, parterna, i sammanhanget och sexköpet framstår som något Winther Jørgensen

och Philips (2000) skulle beskriva som ett *naturfenomen*. Situationen uppstår utan tydliga subjekt.

Figur 4: Modell av kvinnans position utifrån prostitution som samhällsfenomen.

Vidare kan detta kopplas till tidigare resonemang gällande kvinnan och platsen hon befinner sig på som omständigheter, vilket innebär att händelsen ses som ett fenomen. Den höga interdiskursivitet gällande prostitution som samhällsfenomen kan tolkas som marknadsskursorens dominerande position i samhällskontexten. Interdiskursiviteten kan påvisa reproduceringen av framställningen av kvinnans subjektsposition som passiviserad och abstraherad.

Identifikationen av kvinnorna som prostituerade, till skillnad från männen som deltagare inom ett marknadsorienterat fenomen kan förenas med Skeggs (1999) teori om respektabilitet. Kategoriseringen av kvinnorna som *prostituerade* bidrar till skapandet av *den andra*, kvinnan som befinner sig i prostitution utifrån kvinnan som inte befinner sig i prostitution. Detta belyser skillnaden i offerskap mellan olika kvinnor, de som befinner sig i prostitution och de som inte befinner sig i prostitution.

5 DISKUSSION

Studiens resultat är av ringa skala men kan trots detta kasta ljus över rättsapparatusens diskursiva framställning av kvinnor som befinner sig i prostitution. Vidare kan studien med hjälp av de lingvistisk-textuella verktyg och teoretiska tolkningsramar som använts

synliggöra andra perspektiv på diskursen och hur dessa reproduceras genom maktpositioner. Fairclough (2010) ser CDA som ett verktyg till ett medvetandegörande, *critical language awareness*, av makt och kontroll och hur förändringen av detta kan förändra strukturer. Syftet med studien var att undersöka rättsapparaternas framställning av kvinnor som befinner sig i prostitution med stöd av forskningsfrågor som; vilka subjektspositioner tillskrivs kvinnor som befinner sig i prostitution av rättsapparaten? Hur manifesteras historiska och samhällskontextuella influenser i diskursen sammanlänkad med kvinnor i prostitution och vilka konsekvenser medför detta?

5.1 Den diskursiva framställningen av kvinnan i prostitution

Kvinnans tillskrivna subjektsposition tydliggörs genom ett teoretiskt ramverk av kategorisering, reifikation och tidigare forskning. I analysen av domarna framkommer en splittrad bild av kvinnorna som delvis osynliga, delvis frikopplade subjekt från varan, *sexet*, eller som passivt och/eller abstrakt närvarande i diskursen. Fokus i domarna läggs på *köpet* och allt mindre på de involverade parterna vilket vidare kan förstås genom det marknadsperspektiv som Fairclough lyfter (Winther Jørgensen & Philips 2000). Föreliggande studie påvisar en hög interdiskursiv trend från proposition till nuvarande praxis, från radikalfeministisk till liberalfeministisk, från strukturellt offerskap till ett offerskap som existerande i omständighetens dimension, utan föröware.

Trots redovisningen av konstruktionen av *kvinnan* i prostitution som till synes mångdimensionell och komplex kan ett annat perspektiv på framställningen innebära en sammanhängande framställning av kvinnan. Om kvinnan är att anse som omständighet i egenskap av att *vara prostituerad*, kan den passiva subjektspositionen, frikopplad från varan hon anses tillhandahålla (den sexuella tjänsten) och kategoriseringen av kvinnan tolkas som effekter av hennes position som omständighet.

Beteendet hos mannen förenas med ett beteende likt en konsument medan kvinnans identitet blir förenat med en offerposition. Kvinnan förenas med en passivitet till skillnad från mannens aktiva roll. Kvinnan framställs antingen som *prostituerad*, *försäljare* eller som en kvinna som *arbetar som prostituerad* vilket synliggjorts genom avgränsningen av diskurser i den diskursiva praktiken och domarna.

5.2 Historisk och samhällskontextuell manifestation

Historisk- och samhällskontextuell manifestation i diskursen gällande kvinnor som befinner sig i prostitution synliggörs genom kategoriseringen av kvinnan i domarna som *prostituerad*. Detta görs genom Skeggs (1999) respektabilitetsteori och teorins utgångspunkt i historisk kontext. Den samhällskontextuella manifestationen kan synliggöras genom den marknadsdiskurs som Fairclough (2010) lyfter som rådande i den sociala praktiken, samhället. Det går även att ifrågasätta huruvida användandet av *prostitution* är ett tecken på

historisk manifestation med anledning av att detta enligt Florin (2012) inte är redogjort för inom svensk lagstiftning.

5.3 Konsekvenser

Konsekvenserna av rättsapparatusens diskursiva framställning av kvinnor i prostitution är svåra att fastställa. Dock synliggörs effekten i form av begränsning av deltagande i diskursen med anledning av avsaknaden av kvinnan i rättegångarna, samt att deras utsagor anses som andrahandsinformation. Diskursen konstrueras därmed till stor del av människor på maktposition, och representationen av kvinnorna blir lidande. Konsekvenserna kan även relateras till att lagförslagets (prop. 1997/98:55) riktlinjer gällande sociala insatser, blir svåruppfyllt i och med tvetydigheten i vem eller vad som är att anse som brottsoffer.

Reproduceringen av kvinnor som passiva och avsaknaden av deras berättelser i diskursen kan få konsekvenser av att problematiken inom området fortsatt faller i skymundan, då diskursen avgränsas till att enbart presentera perspektivet från de som inte representerar målgruppen. Språket är, likt Niemi (2010) anförande, inte oskyldigt och heller inte så i domarna. Det som tidigare ansetts som ett allt för stort fokus på kvinnan i prostitution, kan vid en första anblick godtas som numera riktat mot mannen. Dock kan detta vara vilseledande, då det ringa resultat som presenteras i föreliggande studie pekar på ett fortsatt fokus på kvinnan. Detta med anledning av att hon fortfarande, enskilt, får representera bilden av prostitution. Detta i och att med den radikalfeministiska diskursen appliceras i samtalet om kvinnan medan den marknadsliberala diskursen appliceras i samtalet om mannen. Diskursen framställer kvinnan som ett *offer* utan *förövare*. Problematiken med detta är att offerpositionen hos kvinnan, som Niemi (2010) belyser som viktig diskursen, blir poänglös om förövaren förblir avsaknad.

Avsaknaden av kvinnans roll, som även Florin (2012) framlyfter, i rättsliga sammanhang gällande sexköpslagstiftning gör att hennes närvaro ofta uteblir. Kombinationen av att hennes vittnesmål, som ofta sker i polisförhör, tillskrivs som andrahandsinformation, kan innebära att svensk sexköpslagstiftning utgör en diskriminerande faktor för kvinnor som befinner sig i prostitution.

Gällande socialt arbete kan det starka fokus som riktas mot *köpet av en tjänst* göra att levnadsförhållanden för kvinnor som befinner sig i prostitution osynliggörs. Detta kan vidare påverka det förebyggande arbetet negativt. Vidare blir kvinnor i prostitution en exkluderad grupp i socialtjänstlagens lagstiftning gällande brottsoffer (kap 5 § 11) trots kvinnofridspropositionens (Prop. 1997/98:55) förslag om sociala insatser.

5.4 Metoddiskussion

I användandet av CDA i studien förefaller ett naturligt poststrukturalistiskt perspektiv, som ibland likställs med ett socialkonstruktivism. Det kan därför anses tvivelaktigt att

använda sig av strukturellt förankrade teorier som *reifikation* som utgår från det ekonomiska narrativet, som en oföränderlig struktur. En reflektion som dyker upp i sammanhanget är huruvida narrativet påverkar diskursen på egen hand, eller om det är fråga om en diskursiv reproducering av strukturen. Winther Jørgensen och Philips (2000) presenterar ett sätt att se på det strukturalistiska perspektivet i diskursanalysen och menar att diskursanalysen förenar struktur och praktik. Förenandet sker i en process och gör att strukturen inte blir fixerat i bakgrunden, utan kan synliggöras i den diskursiva praktiken som bidrar till förändring eller reproducering av strukturen. Med anledning av diskursanalysens tvärvetenskapliga förankring anses detta dock genomförbart i föreliggande studie. I och med den tydliga marknadiskurs som synliggjordes tidigt i analysen samt avsaknaden av subjekten i förhållande till *tjänsten* blev reifikationsbegreppet relevant i förståelsen av fenomenet. Korrelationen mellan de teoretiskt förankrade begreppen och studiens inriktning anses vara av större vikt än den teoretiska grund de utgår ifrån.

Studiens empiriska bas utifrån domar kan anses som bred. Dock utgör den diskursiva praktiken i form av rättsväsendet ett snävt område. Kvinnor i prostitution berörs inte enbart av lagstiftning utan även i övriga delar av livet och av långt flera faktorer. Föreliggande studie utgår enbart ifrån ett perspektiv av många, applicering av ett intersektionellt perspektiv hade till exempel kunnat bredda perspektivet, vilket är av vikt att bära med sig i studiens slutsatser.

5.5 Slutsats och vidare forskning

Kvinnans passiva position, förenad med identiteten av en prostituerad och hennes begränsning till diskursen utgör ett hinder för henne att ta del av konstruktionen och framställningen av henne. Studiens givna socialkonstruktionistiska utgångspunkt innebär en idé om diskursers förändrande effekt genom alternativa diskursiva mönster. Hur skulle vi till exempel se på *fenomenet* om vi i fortsättningen talade om *torskar* som erbjöd kvinnor betalning för illusionen av ett samtycke till sex? Vikten av att se bakom det som framställs som *sant* är relevant och ifrågasättandet av våra föreställningar om verkligheten kan bidra till skapandet av en mer nyanserad verklighet, i vilken exkludering skulle kunna förebyggas och representation av individer med reell erfarenhet av det som behandlas kan möjliggöras.

I arbetet med föreliggande studie har otaliga reflektioner gjorts som i studien inte kunnat behandlats med anledning av tids- och utrymmesmässig begränsning. Bland annat kan forskning gällande metanormers inflytande i lagstiftning vara av intresse att utforska och hur detta påverkar utfallet i domarna. Kombinationen av lagrum rörande prostitution kan även vara intressant då det är ett område som berörs av flertalet lagrum som till exempel kopplerlagstiftning och utlänningslagstiftning, där det sistnämnda bland annat behandlar prostitution som ett oärligt leverne vilket kan sluta med av- eller utvisning (UtL. Kap 8 § 3). Vidare kan det vara av intresse att se hur den nyligen införda samtyckeslagen kan ha en påverkan på diskursen. En avslutande reflektion är huruvida det är *prostitution* diskursen egentligen behandlar och hur vi egentligen definierar prostitution. Avsaknaden av definitioner och det öppna tolkningsutrymmet i kombination med en tvetydig lagstiftning

kan frigöra utrymme för konstruerade sanningars intåg i brottmål, frågan blir då hur detta påverkar rättssäkerheten.

REFERENSER

- Andersson, K. (2008). *Talking violence constructing identity: young men in institutional care*. Linköping: Institutionen för Tema Linköpings universitet.
- Bergström, G. & Boréus, K. (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Boréus, K. (2015). Texter i vardag och samhälle. I G. Ahrne & P. Svensson (red.), *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 157-175). Stockholm: Liber AB.
- Ekberg, G. (2004). The swedish law that prohibits the purchase of sexual services: Best practices for prevention of prostitution and trafficking in human beings. *Violence against women*. 10(10), 1187-1218 doi: 10.1177/1077801204268647. Hämtad den 18 mars från: <http://www.prostitutionresearch.com/pdf/EkbergVAW.pdf>
- Ekman, Ekis, K. (2010). *Varan och Varat: Prostitution, surrogatmödraskap och den delade människan*. Elib AB: Stockholm.
- Fairclough, N. (2010). *Critical discourse analysis: The critical study of language*. United kingdom: Longman.
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Florin, O. (2012). A particular kind of violence: Swedish social policy puzzles of a multipurpose criminal law. *Sexuality research and social policy* (9) 3. 269–278 doi: 10.1007/s13178-012-0086-1. Hämtad den 11 januari, 2019 från <https://link-springer-com.ep.bib.mdh.se/article/10.1007/s13178-012-0086-1>
- Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Att göra systematiska litteraturstudier: värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Foucault, M. (2002). *Vetandets arkeologi*. London: Routledge.
- Geymonat, Garofalo, J. (2016). *Att köpa och sälja sex: Mellan njutning, arbete och utnyttjande*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.
- Gullvåg, Holter, Ø. (1996). *Gender, patriarchy and capitalism. A social forms analysis*. Hämtad den 19 mars från <http://ogholter.no/wp-content/uploads/2013/03/GPC-thesis-part-1.pdf>
- Heike, Schotten, C. (2005). Men, Masculinity, and Male Domination: Reframing Feminist Analyses of Sex Work. *Politics and gender*. (1) 2, 211-240. Hämtad den 20 mars 2019 från https://works.bepress.com/heike_schotten/10/
- Holmström, C., Siring, A., & Kuosmanen, J. (2008). I C, Holmström. & M- L, Skilbrei (Red). *Prostitution i Norden: forskningsrapport* (s. 299–383). Köpenhamn: Nordiska. Hämtad den 20 maj 2019 från https://www.nikk.no/wp-content/uploads/NIKKpub2008_prostitution_Forskningsrapport.pdf

- Jansdotter, A. & Svanström, Y. (2007). Inledning. I A. Jansdotter. & Y. Svanström (red.), *Sedligt, renligt, lagligt. Prostitution i Norden 1880-1940*. (s. 11-35) Göteborg och Stockholm: Makadam. Hämtad den 18 mars från <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:186160/FULLTEXT01.pdf>
- Johansson, J. E. (1913). *Reglementeringen i Stockholm*. Stockholm: Wahlström & Widstrand. Hämtad från 18 mars 2019 från https://stockholmskallan.stockholm.se/PostFiles/SSA/Bibliotek/120_27_223/SE_SA_BIBL_120_27_223.pdf
- Kesler, K. (2002). Is feminist support of prostitution possible? An exploration of current trends. *Sexuality*, 5(2), 219-235. Hämtad den 19 mars från <https://journals-sagepub-com.ep.bib.mdh.se/doi/pdf/10.1177/1363460702005002005>
- Kissil, K. & Davey, M. (2010). The prostitution debate in feminism: Current Trends, Policy and Clinical Issues Facing an Invisible Population. *Journal of Feminist Family Therapy*, 22(1), 1-21, doi: 10.1080/08952830903453604. Hämtad den 14 januari från <https://www-tandfonline-com.ep.bib.mdh.se/doi/pdf/10.1080/08952830903453604?needAccess=true>
- Kulick, D. (2005). 400 000 perversa svenskar. I D. Kulick (red.), *Queersverige*. (s. 73-110). Stockholm: Natur och kultur.
- Lennartsson, R. (2001). *Malaria Urbana: Om byråflickan Anna Johansdotter och prostitutionen i Stockholm kring 1900*. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag symposition.
- Levy, J. & Jakobsson, P. (2013). Abolitionist feminism as patriarchal control: Swedish understandings of prostitution and trafficking. Springer Science: Business Media Dordrecht, 10.1007/s10624-013-9309-y. Hämtad den 18 mars 2019 från <https://link-springer-com.ep.bib.mdh.se/content/pdf/10.1007%2Fs10624-013-9309-y.pdf>
- Lombroso, C. & Guglielmo, F. (2004). *Criminal woman, the prostitute, and the normal woman*. Durham och London: Duke university press.
- Lukács, G. (1968). *Historia och klassmedvetande: Studier i marxistisk dialektik*. Lund: Bo Cavefors.
- Matthews, R. (2015). Female prostitution and victimization: A realist analysis. *International Review of Victimology*, 21(1), 85-100, doi: 10.1177/0269758014547994. Hämtad den 18 mars 2019 från <https://journals-sagepub-com.ep.bib.mdh.se/doi/pdf/10.1177/0269758014547994>
- Månsson, P. (2007). Marxism. I H. Anderssen & L. B. Kaspersen (red.). *Klassisk och modern samhällsteori*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Niemi, J. (2010). What we talk about when we talk about buying sex. *Violence against women*, 16(2), 159-172, doi:10.1177/1077801209355239 Hämtad den 18 oktober 2018 från <http://journals.sagepub.com.ep.bib.mdh.se/doi/pdf/10.1177/1077801209355239>

- Prop. 1997/98:55. *Kvinnofrid*. Stockholm: Proposition från regeringen, Arbetsmarknadsdepartementet. Hämtad den 19 mars från <https://www.regeringen.se/contentassets/1733625e719c43b28f073fa9cdec90f2/kvinnofrid-prop.-19979855>
- Prostitution. I *Nationalencyklopedin*. Hämtad den 18 mars 2019 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/prostitution>
- Schlytter, A. (1999). *Kön och juridik i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur
- SFS 1998:408. *Lag om förbud mot köp av sexuella tjänster*. Hämtad 19 mars 2019 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/lag-1998408-om-forbud-mot-kop-av-sexuella_sfs-1998-408
- SFS 2001: 453. *Socialtjänstlagen*. Hämtad den 19 mars 2019 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svenskforfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453
- Skeggs, B. (1999). *Att bli respektabel. Konstruktioner av kön och klass*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.
- Skilbrei, M., & Holmström, C. (2011). Is there a nordic prostitution regime?: *Crime and Justice*, 40(1), 479-517. Hämtad den 18 mars 2019 från <https://www.jstor-org.ep.bib.mdh.se/stable/pdf/10.1086/659841.pdf?refreqid=search%3Ace86e5ef732ff8f75914f2a90038afa3>
- SOU 2010:49:55. *Förbud mot köp av sexuell tjänst. En utvärdering 1999–2008*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer. Hämtad den 19 mars 2019 från <https://www.regeringen.se/49bb8a/contentassets/2ff955c847ed4278918f111ccca880dd/forbud-mot-kop-av-sexuell-tjanst-en-utvardering-1999-2008-sou-201049>
- SOU 1962:22 *Samhällsfarlig asocialitet. Betänkande av särskilt tillkallad utredningsman*. Stockholm: Iduns tryckeriaktiebolag esselte AB. Hämtad den 18 mars 2019 från https://weburn.kb.se/metadata/727/SOU_615727.htm
- Spanger, M. (2007). Myndigheternas köns- och sexualsyn. Lösaktiga kvinnor i 1930-talets Danmark. I A. Jansdotter & Y. Svanström (red.), *Sedligt, renligt, lagligt. Prostitution i Norden 1880-1940*. (s. 197-225) Göteborg och Stockholm: Makadam. Hämtad den 2 april från <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:186160/FULLTEXT01.pdf>
- Svanström, Y. (2006). *Offentliga kvinnor: Prostitution i Sverige 1812–1918*. Stockholm: Ordfront.
- Svanström, Y. (2000). *Policing public women: The regulation of prostitution in Stockholm 1812–1880*. Stockholm: Atlas. Hämtad den 17 mars 2019, från: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:179878/FULLTEXT01.pdf>

Tunström, M. (2009). *På spaning efter den goda staden: om konstruktioner av ideal och problem i svensk stadsbyggnadsdiskussion*. Örebro: Örebro universitet.

Socialtjänstlagen, SFS 2005: 716 (2005). Hämtad den 3 april 2019 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/utlanningslag-2005716_sfs-2005-716

van Dijk, T. A. (2001). What is critical discourse analysis. I D. Schiffrin, D. Tannen & H. E. Hamilton. *Handbook of discourse analysis*. (s. 352-371). Oxford: Blackwell Publishers Inc.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Hämtad den 29 mars 2019 från https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1529480532631/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Wennstam, K. (2016). *Flickan och skammen: En bok om samhällets syn på slampor*. Stockholm: Bonnier.

Westerstrand, J. (2008). *Mellan mäns händer: kvinnors rättssubjektivitet, internationell rätt och diskurser om prostitution och trafficking*. Uppsala: Uppsala universitetstryckeri. Hämtad den 18 mars 2019 från <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:172805/FULLTEXT01.pdf>

Winther, Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

BILAGA 1. DOMAR

	Domar	Lagrum
1.	B 1172-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
2.	B 2187-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
3.	B 3041-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
4.	B 13564-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
5.	B 1318-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
6.	B 2697-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
7.	B 55-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
8.	B 8590-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
9.	B 9153-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
10.	B 11130-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
11.	B 12076-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
12.	B 15471-17	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
13.	B 4991-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
14.	B 3139-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
15.	B 660-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken, Ringa narkotikabrott, 1 § 1 st 6 p 2 § narkotikastrafflagen (1968:64)
16.	B 162-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
17.	B 14994-17	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
18.	B 236-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
19.	B 2940-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
20.	B 2253-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
21.	B 8670-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
22.	B 312-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
23.	B 8066-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
24.	B 7501-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
25.	B 15229-17	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
26.	B 3730-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
27.	B 4620-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
28.	B 16152-17	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
29.	B 3796-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken, Ringa narkotikabrott, 1 § 1 st 6 p 2 § narkotikastrafflagen
30.	B 2047-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
31.	B 2289-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
32.	B 7855-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
33.	B 5351-17	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
34.	B 7784-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
35.	B 3871-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
36.	B 807-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
37.	B 7032-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
38.	B 3776-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken Narkotikabrott, 1 § 1 st 6 p narkotikastrafflagen
39.	B 2086-18	Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken, Stöld, 8 kap 1 § brottsbalken

40. B 753-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
41. B 6327-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
42. B 7001-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
43. B 3427-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
1 § 1 narkotikastrafflagen
Överträdelse av kontaktförbud, 24 § lagen
44. B 77-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
45. B 7359-17 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
46. B 11964-17 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
47. B 15652-17 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
Olovlig körning, 3 § 1 st 1 men trafikbrottslagen
48. B 5353-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
49. B 5556-17 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
Ringa narkotikabrott, 1 § 1 st 6 p
2 § narkotikastrafflagen
50. B 2701-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
51. B 7033-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
52. B 4832 -18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
53. B 4479-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
54. B 2177-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
55. B 7424-17 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
Vårdslöshet i trafik, 1 § 1 st trafikbrottslagen
Olovlig körning, 3 § 1 st 1 men trafikbrottslagen
Ringa narkotikabrott, 1 § 1 st 6 p
2 § narkotikastrafflagen.
56. B 12080-17 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
Olaga hot, 4 kap 5 § 1 st brottsbalken
57. B 11801-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
6:1 Försök till våldtäkt, 6 kap 1 § 1 st 1 men
3 men 1 p och 15 § 1 st samt 23 kap 1 § brottsbalken.
58. B 3899-16 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken,
Barnpornografibrott, 16 kap 10 a § 1 st 5 p brottsbalken
59. B 9557-17 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
60. B 0369-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
61. B 2345-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
62. B 7804-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
63. B 3022 -17 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
64. B 6997-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
65. B 1717-16 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
66. B 3226-18 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken
67. B 11481-17 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken,
Bokföringsbrott, 11 kap 5 § 1 st brottsbalken
68. B 8356-17 Köp av sexuell tjänst, 6 kap 11 § brottsbalken

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Box 883, 721 23 Västerås **Tfn:** 021-10 13 00
Box 325, 631 05 Eskilstuna **Tfn:** 016-15 36 00
E-post: info@mdh.se **Webb:** www.mdh.se